Ten geleide

L.S.

Ondergetekenden werden door de kerkenraad benoemd om de uitgave van een gedenkboekje bij het 90-jarig bestaan van de Christelijke Gereformeerde Kerk “Eben Haëzer” voor te bereiden.

Aangezien er vanwege de scheuring in 1960 geen notulen meer ter beschikking waren, moesten we langs een andere weg trachten een waarheidsgetrouw beeld te schetsen van het ontstaan en voortbestaan van onze gemeente. Met dankbaarheid vermelden we hier de medewerking, die we ontvingen van de scriba van de Gereformeerde Kerk. Van hem ontvingen we niet alleen fotokopieën van hetgeen genotuleerd stond over degenen, die niet wensten mee te gaan met de Vereniging van 1892, doch ook afschriften van hun brieven.

Dank zijn we ook verschuldigd aan de bibliotheek van de Theologische Hogeschool, mevr. Van Doorn en andere nog in leven zijnde oud-predikanten.

Mede door deze hulp kon deze uitgave toch gereed komen. In een jaar, waarin meerdere herdenkingen vielen, valt de herdenking van het 90-jarig bestaan van een plaatselijke gemeente eigenlijk in het niet. Het zou dan ook van hoogmoed kunnen getuigen om hiervoor aandacht te vragen. De lezing van dit boekje zal echter duidelijk kunnen maken dat het er niet om gaat het werk van mensen in het middelpunt te stellen.

Het menselijk handelen staat in schril contrast met de zegen des Heeren, die in het gemeentelijk leven duidelijk opgemerkt kan worden.

In feite beschrijft dit boekje het ontstaan van, als we goed geteld hebben, vijf kerkelijke groeperingen op Urk. Al deze kerken zijn uit ,,'t cristelijke karkien” ontstaan. Het ging met de aanduiding “christelijk” op Urk als met de naam christen. Eerst bedoeld als een scheld- of spotnaam, doch weldra overgenomen in het algemeen spraakgebruik.

Velen uit de gemeente weten nog hoe ze destijds uitgescholden werden voor “christelijken”. Nu is de aanduiding “christelijke kerk” op Urk algemeen een begrip.

Een naam, die we dan ook gerust als een erenaam mogen zien.

Een naam, afgeleid van de ambtsnaam van de Koning der Kerk!

Hij Die gezalfd is tot Profeet, Priester en Koning schenke de “christelijke kerk” Zijn ambtelijke bediening! Dan zal zij door het geloof aan Hem verbonden zijn, Zijner zalving deelachtig zijn, opdat ze Zijn Naam belijde en zichzelf tot een levend dankoffer Hem offere en met een vrije en goede consciëntie in dit leven tegen de zonde en de duivel strijde en hiernamaals in eeuwigheid met Hem over alle schepselen regere.

Urk, dec 1984 G. Bakker

G. Hoefnagel G. Koffeman ds. A.v.d.Weerd.

I. Beknopt overzicht van het kerkelijk leven op Urk van 1836 tot 1892.

Gezelschappen.

De bevolking van het eiland Urk behoorde in het begin van de 19e eeuw kerkelijk tot de Nederlands-Hervormde Kerk. In die tijd ontstonden er echter wel de zogenoemde gezelschappen, groepen mensen die samen kwamen omdat ze het niet eens waren met de prediking van diverse predikanten die de Ned. Herv. gemeente op Urk dienden. Ze vonden dat het bevindelijke element te veel werd gemist in de prediking en kwamen daardoor liever samen bij iemand thuis om met elkaar een preek te lezen.

Van een conflict met de kerkenraad was geen sprake, het gold alleen maar het gemis in de prediking.

Afscheiding en instituering.

Toen in 1834 dominee H. de Cock zich met zijn gemeente afscheidde van het verband met de Ned. Herv. Kerk, werd dit ook op Urk gehoord en zocht men contact met deze dominee.

In maart 1938 kwam dominee De Cock naar Urk ter kennismaking en beloofde spoedig terug te zullen komen ter instituering van een gemeente.

Deze instituering geschiedde tijdens een predicatie ten huize van weduwe Molenaar op 13 juli 1836.

In deze samenkomst waren 31 personen aanwezig (20 mannen en 11 vrouwen).

In deze vergadering werd een acte van afscheiding opgesteld en ondertekend. Deze werd verzonden aan het bestuur der Ned. Herv. Gemeente te Urk en luidt als volgt:

Acte van afscheiding

Aan het bestuur der Nederlands-Hervormde Kerk te Urk De ondergetekenden geven aan ulieden vrijwillig en duidelijk te kennen dat zij volgens art. 32 der Christelijk Gereformeerde Geloofsbelijdenis, verwerpen alle menselijke vonden en alle wetten ingevoerd om God te dienen en door dezelve de concientiën te binden en te dwingen, in wat manier het ook moge zijn en daarom ook uw bestuur, vonden en wetten sedert 1618, buiten toestemming der Gereformeerde Kerk ingevoerd.

Dat zij volgens art. 28 en 29 van voorgenoemde geloofsbelijdenis van uw kerkgenootschap afscheiden en zich verenigen met die gemeente, welke volgens haar uitdrukkelijke verklaring (blijkens de handelingen der synode door dezelver opzieners gehouden de 2e maart 1836 en volgende dagen) in leertucht en dienst vasthoudt aan de formulieren van enigheid der Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland, de Geloofsbelijdenis, Catechismus en leerregels der synode gehouden te Dordrecht in 1618-1619, wensende met de gemeente de hals te buigen onder het juk Jesu-Christi, het enige Hoofd Zijner uitverkoren gemeente.

Urk, 13 juli 1836

Groei naar de vereniging.

Uit bovenstaande acte blijkt dat er landelijk bij de afgescheiden gemeenten een zoeken van elkaar was te bespeuren om weer een georganiseerd kerkelijk leven op te bouwen. Er wordt immers in de acte melding gemaakt van een gehouden synode in maart 1836.

De afgescheidenen te Urk sloten zich hierbij aan. Uit de vereniging van veel kruisgemeenten met de Christelijke-Afgescheiden kerk in 1869 ontstond de Christelijke-Gereformeerde Kerk zoals wij deze in haar huidige verband nog kennen.

Ook de afgescheidenen op Urk behoorden vanaf die tijd tot dit verband.

Eerste Predikanten.

Van 1837 tot 1843 diende dominee Pier Schaap de Urker gemeente.

Hij was oefenaar, afkomstig uit Friesland, en in 1841 tot predikant bevestigd.

Hij heeft de gemeente niet lang gediend, want in 1843 is hij overleden, slechts 33 jaar oud.

De tweede predikant was van Urker afkomst, dominee J. Nentjes, vermoedelijk zoon van burgemeester Nentjes die zelf ook na zijn pensionering tot de afgescheiden gemeente overging. Volgens de statistieken telde de afgescheiden gemeente op Urk in 1845 720 leden, terwijl de Ned. Herv. gemeente 430 leden telde, een groei dus van 689 leden in 9 jaar!

Doleantie.

In 1886 gingen veel Hervormde gemeenten in Doleantie d.w.z. men wilde wel tot de Ned. Herv. Kerk blijven behoren, maar men wilde die zuiveren en hervormen.

Men wilde terugkeren tot de nooit wettig afgeschafte Dordtse Kerkorde.

Ontstaan Gereformeerde Kerken

In 1892 zochten deze dolerenden contact met de reeds bestaande Christelijke Gereformeerden en verenigden zich met hen. Samen ging men verder onder de naam: Gereformeerde Kerken van Nederland.

Ook de kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Kerken Urk ging met deze vereniging mee, zonder daar echter de gemeente in te kennen. Velen van de gemeente protesteerden tegen deze gang van zaken. De kerkelijke strijd en de correspondentie die daarmee samenhangt, vergt echter een hoofdstuk apart.

II. Opstand tegen de Vereniging van 1892 - Voortbestaan van de Christelijke Gereformeerde Kerk op Urk.

“Opstand tegen de vereniging”.

Op 8 december 1893 is de kerkenraad in vergadering bijeen. Nadat men psalm 86:6 heeft gezongen en de voorzitter op de gebruikelijke wijze de opening van de vergadering heeft verricht, komen verschillende agendapunten aan de orde, die vlot afgewerkt kunnen worden.

Dan wordt besloten “om van nu voortaan eiken Vrijdagavond Kerkenraadsvergadering te houden”. Ziet men een bui hangen? De notulen geven immers aan dat direct na dit besluit twee brieven worden gelezen.

Jurri Kramer en Jacob Butterman schrijven de kerkenraad dat zij Christelijk Gereformeerd zijn en willen blijven. De kerkenraad denkt hier het zijne van en besluit daarom beide briefschrijvers te ontbieden.

Alleen Butterman blijkt die avond thuis te zijn en verschijnt diezelfde avond nog op de kerkenraad. De voorzitter, ds. Van Anken, gaat eerst voor in gebed. “Br. Butterman, bedoelt ge met uw schrijven uw lidmaatschap bij de gemeente op te zeggen?”, zo klinkt de vraag. “Ja, voorzitter, ik kan er niet langer bij blijven”. De scriba J. Romkes geeft in de notulen onder art. 9 “Opstand tegen de Vereniging” de volgende weergave van Butterman's redenen: “omdat wij overgegaan waren op een ander standpunt en van onze belijdenis waren afgegaan tot een ander kerkgenootschap; en dat de Gemeente zoo losgemaakt was van den Kerkenraad zodat de leden niets meer te zeggen hadden, want de Vereniging was gesloten zonder dat de leden er afzonderlijk over gestemd hadden “.

Over en weer wordt de zaak doorgesproken en toegelicht. Butterman wordt ernstig vermaand om op z'n standpunt terug te komen. “Nou Butterman”, zo wordt tenslotte gevraagd, “wat denkt ge ervan, blijft ge bij het geschrevene en moeten wij u uitschrijven of wilt ge u nog wat bedenken?” Butterman antwoordt: “Voorzitter, ik kan nog niet anders zien of het moet zoo, maar geef mij dan veertien dagen ter bedenking”.

Dit wordt hem toegestaan en nadat de voorzitter is voorgegaan in gebed, verlaat Butterman de vergadering. Veertien dagen later wordt ter vergadering meegedeeld dat Butterman zijn schrijven teruggenomen heeft.

Simeon en Levi.

In dezelfde vergadering, waarin bericht werd van Butterman's capitulatie, verschijnt Jurri Kramer om een toelichting te geven aan de broeders over zijn brief.

“Broeders, ik kan mijn belijdenis niet verloochenen en daarom wil ik bij de christelijk gereformeerde belijdenis blijven”. Hij verwijt de kerkenraad hem en de gemeente zonder hem te vragen tot een andere kerk te hebben overgebracht. “Beurtelings”, zo melden de notulen van die vergadering,

“beijveren zich de broeders om hem onder 't oog te brengen dat hij de zaak niet recht beziet en trachten hem beter in te lichten. Niets mocht baten”.

Kramer ziet in de handelswijze van Simeon en Levi tegenover de Sichemieten een duidelijk parallel met de Vereniging. “Kramer, gij gebruikt hier de Schrift geheel verkeerd”. Kramer blijft echter bij zijn mening.

De kerkenraad heeft nog een appeltje te schillen met Kramer. “Waarom hebt ge op zo'n ruwe wijze de kerk verlaten tijdens de prediking?”

Kennelijk was een uitspraak van de predikant verkeerd bij hem gevallen. Volgens Kramer moet de predikant gezegd hebben: “Het woord Christelijk is een ongelukswoord”. Alle kerkenraadsleden, voor zover aanwezig in de desbetreffende kerkdienst, verklaren echter dat “de leraar dit woord niet gezegd had”. Wat hij wel gezegd heeft of wat de strekking was van zijn uitspraak, wordt echter niet vermeld. Aan het einde van het langdurige onderhoud verklaart Kramer: “Ik wil geen lid der Gereformeerde Kerk zijn”. De spanning stijgt, als de voorzitter vraagt: “Zegt ge dan uw lidmaatschap op?” “Ja”, klinkt het vastberaden antwoord.

Dan neemt één van de ouderlingen nog het woord om hem te vermanen. De voorzitter vraagt br. Post voor te gaan in gebed. “Gij behoeft hier voor mij niet meer te bidden”, zo reageert Kramer en verlaat dan de vergadering.

De kerkenraad besluit die avond nog op de eerstkomende zondag, dat zal dus 24 december 1893 geweest zijn, aan de gemeente bekend te maken dat Kramer zijn lidmaatschap heeft opgezegd en niet meer tot de gemeente behoort.

Roerige feestdagen.

Slechts vier dagen na de vorige vergadering is de kerkenraad op tweede kerstdag weer bijeen. Een brief van Riekelt Hoefnagel vraagt de aandacht. Ook hij deelt mee christelijk gereformeerd te willen blijven. De kerkenraad hoeft hem niet op te roepen “wijl hij goed beslist is”. Hij vraagt de kerkenraad zijn naam “met de reden erbij” aan de gemeente bekend te maken.

“Op 1 januari 1894 zal de Gemeente bekend gemaakt worden dat hij zijn lidmaatschap heeft opgezegd en niet meer tot de gemeente behoort”, aldus de notulen.

De kerkenraad zal er wel niet voor gevoeld hebben om Hoefnagel 's standpunt aan de gemeente bekend te maken. Trouwens uit de notulen van 5 januari 1894 blijkt dat de kerkenraad op 1 januari geen afkondiging heeft gedaan. Er was n.1. inmiddels nog een opposant verschenen: Riekelt de Vries. Beiden kregen zo nog enige tijd voor beraad. Dit beraad blijkt echter niet het door de kerkenraad beoogde effect te hebben gehad. Zondag 7 januari vindt de afkondiging als nog plaats.

Sneeuwbaleffect.

Meerderen in de gemeente blijken door de gang van zaken wakker geschud te zijn. Op de doopcommissie was geconstateerd dat Frans Korf “duidelijk blijken gaf dat hij met het Kerkelijk

standpunt niet verenigd was”. Toen hem duidelijk; was gemaakt dat dit betekende dat zijn kind niet gedoopt kon worden, krabbelde hij terug. Hij beloofde zich niet meer ,, met die dingen in te laten”. De volgende dag kon z'n kind gedoopt worden. Als blijkt dat Korf zich niet aan z'n belofte houdt, wordt besloten dat hij hierover ernstig vermaand zal worden. Ook Jacob Butterman blijkt weer in opstand tegen de Vereniging zijn gekomen.

Hij en Jan J. Bakker, “die zich bij dien kring voegen en daardoor onrust in de Gemeente verwekken”, krijgen kerkenraadbezoek.

De kerkenraad gaat de duimschroeven wat aandraaien, want de broeders worden gemachtigd “indien zij niet beloven met de Gemeente te willen leven en zich van verdeeldheid zaaien te onthouden, hen aan te zeggen dat zij in die verhouding zich van het a.s. Avondmaal moeten onthouden”. Inmiddels wordt ook een vrouwelijk lid der gemeente ter sprake gebracht. Van Jakobje Kramer, vrouw van Jurri Timmerman wordt gezegd dat zij ds. Schotel geschreven heeft. Zij zou hem geschreven hebben dat er op Urk mensen waren, die christelijk gereformeerd wilden worden. “Zij verzocht hem over te komen en bood aan dat hij bij haar logies kon verkrijgen”.

De kerkenraad had al vaker met Jakobje overhoop gelegen, zodat nu de maat vol was. Als het waar is dat zij nu “scheuring zal trachten te berokkenen”, krijgen ds. Van Anken en br. Romkes volmacht haar onder censuur te stellen. Zover is het echter niet gekomen. Juist toen beiden zich van hun taak wilden kwijten, kwam het bericht dat Timmerman en Jan J. Bakker met hun vrouwen christelijk gereformeerd wilden blijven. De dominee en de scriba hebben slagvaardig gehandeld. Op vrijdag 5 januari 1894 kregen ze de opdracht en op woensdagavond 10 januari wordt voor de dienst, die op die datum belegd was, al besloten dat deze vier personen afgelezen zullen worden. Vrijdag 12 januari wordt e.e.a. genotuleerd!

Het schijnt overigens gegonsd te hebben van geruchten op Urk. Zo melden de notulen van 12 januari ook dat vernomen is dat Jurri Kramer aan het Heilig Avondmaal zou deelnemen. Voor de zekerheid worden maatregelen getroffen dit te beletten. “Een Urker praatje duurt nooit langer dan drie dagen”, zo luidt het spreekwoord op Urk. Dit zal ook wel van het laatste bericht gegolden hebben, aangezien hier niets meer van vermeld wordt.

Een formule tegen dubbelzinnigheid

Dat de gang van zaken bij de Vereniging van 1892 achteraf veel vragen heeft opgeroepen bij de Urkers toen dit eenmaal bekendheid kreeg, moge uit het volgende blijken. Jannetje R. de Vries, vrouw van Jan Hoefnagel schrijft de kerkenraad op 30 januari 1894:

“Geliefte Dominij in Kerkenraad,

Door deze doe ik u weten dat ik Litmaade bin en blijf bij de Christelijke Griftermeerde kerk. In verzoek u dat van avond in de grifvermeerde Kerk te zeggen.

Jannetje R. de Vries.”

Naar aanleiding van dit schrijven wordt nagedacht over de vraag of een dergelijke mededeling beschouwd moet worden als een opzeggen van het lidmaatschap. Steeds weer duikt de zin: “ik wens

christelijk gereformeerd te blijven” op. Waarschijnlijk dat hier de oorsprong ligt van de tot op de dag van vandaag op Urk gebezigde benaming voor de christelijke gereformeerden: “christelijken“.

De kerkenraad besluit “een formule op te maken en aan de Gemeente voor te lezen, waarin aan alle dubbelzinnigheid in dergelijke briefjes een einde wordt gemaakt”. Deze formule luidt:

“Aan de Gemeente wordt bekend gemaakt dat: de Kerkenraad

overwegende	dat iemand niet gelijk lidmaat zijn kan van tweeërlei kerken;
overwegende	dat er wel Christelijke Kerken zijn die niet Gereformeerd, maar geen Gereformeerde Kerken die niet Christelijk zijn;
overwegende	dat sommigen schijnen te denken dat iemand Lidmaat der Gereformeerde Kerk kan blijven al onttrekt hij zich aan de plaatselijke kerk;
heeft besloten	ter algemene kennis te brengen dat zij, die den naam Christelijk Gereformeerd willen aannemen en hiervan schriftelijk bericht te doen aan den Kerkenraad, gerekend worden daarmede hun Lidmaatschap, bij de Gereformeerde Kerk te hebben opgezegd en als daarvan vervallen verklaard zullen worden.”

Toen deze bekendmaking was gedaan, schreef Frans Korf de volgende brief:

“Waarde Kerkeraadt, Daar ik in afwagting hadt besloten te blijven wagten wat voor mij in het verschiet lag, maar nu naar kerkeraadsbesluit kragt bij het werk wordt bij gezet dat wij van geen twee kerken kunnen Ut wezen, zoo ben ik genootzaakt te kiezen bij welke kerk men verkiest te blijven. Zoo blijf ik dan wat ik ben bij mijn vorig beginsel.”

Ook van Klaas Evert Hakvoort wordt een schrijven ontvangen:

“Urk, den 9 februari 1894

Zeer geachte Kerkeraart van kerk A. Ik beken dat ik ben en blijf cristelijk griffermeert dus niet meer behoornende tot de griffermeerde kerk.”

Men kent elkaar goed op Urk. Daarom wil de kerkenraad dit verzoek eerst nog eens even onderzoeken. Men vermoedt n.l. dat Hakvoort “onder sterke invloed van familie handelt”. Vijf dagen later moet de commissie rapporteren dat Klaas goed beslist was en tot de Chr. Geref. was overgegaan. Wanneer de instituering van de christelijke gereformeerde kerk een feit is, wordt op de middag van de biddag een verzoek ontvangen om de kerk 's avonds af te staan. Ds. Wisse zou dan voorgaan. De voorzitter deelt mee dat hij de brief te laat geopend had, zodat hij dit verzoek niet meer tijdig aan de kerkenraad kon voorleggen. Wel had hij nog juist gelegenheid gehad te laten meedelen dat de kerkenraad de kerk niet zou afstaan! Ook deze handelswijze wordt door de kerkenraad goedgekeurd.

De dominee krijgt in die dagen trouwens ook te maken met verdachtmakingen. Vrouw Post vertelde hem zelfs dat Jan Oost haar meegedeeld had dat de dominee met twee ouderlingen een stuk hadden

getekend, waarbij de kerk aan de dolerenden was overgeleverd. Zij zouden daarvoor fl. 300,-gulden hebben ontvangen. Weer moest een commissie er op uit om dit bericht te ontzenuwen. De scriba, die tot deze commissie behoorde, deelt later mee dat Jan Oost niet bezocht is omdat deze een briefje zond, waarin hij verklaarde “niets te doen willen hebben met de zich noemende Vereenigde Kerken”.

Die Urkers toch……

Al eerder was de kerkenraad geroepen, zoals we hier boven reeds zagen, allerlei wilde geruchten te ontzenuwen. Hoe gaat het in een gemeenschap als Urk? De één weet dit te vertellen, de ander heeft ook iets gehoord. Zo ging het in die dagen natuurlijk ook. Al weten we uit het voorgaande dat er duidelijke principiële zaken aan de orde waren. Toch was er ook wel onheilig vuur, waarmee het principiële wat aangedikt werd door sommigen.

Zo werd door sommigen ook gewezen op het verval dat na de Vereniging van 1892 in de kerken was ingetreden. Zo wist “men” op Urk te vertellen dat in de kerk te Den Helder stoven werden verkocht op zondag en dat op die dag rustig werd uitgevaren. De kerkenraad op Urk zit met deze geruchten danig in de maag. Men besluit dan ook “deze zaak op zeer minnelijke wijze mede te delen en vriendelijk te verzoeken of hij ons over het ware dier zaken wilde melden en indien zij waarheid bevatten of de Kerkenraad aldaar dan ook iets zou kunnen doen om dit motief weg te nemen”.

Een maand later kan op de kerkenraadsvergadering het antwoord van de kerkenraad van Den Helder worden voorgelezen. Uit dit antwoord blijkt dat de kerkenraad van Den Helder zich niet bewust is dat er ongecensureerde leden zijn, die de sabbat ontheiligen. Over de stoven wordt niets vernomen. Wel moest de tucht de laatste tijd nogal eens worden toegepast en…… vooral op vroegere Urkers! De geruchten bleken dus wel een kern van waarheid te hebben, maar men kreeg een koekje van eigen deeg.

Waar het om ging.

Wanneer we ons na negentig jaar afvragen of een ieder, die destijds zich aansloot bij de Christelijke Gereformeerde Kerk, wist waar het om ging, dan is het niet gemakkelijk daar een eerlijk antwoord op te geven. Ook toen waren er, die, zoals we reeds zagen, verdacht werden onder invloed van familieleden te handelen.

Zo vermelden de notulen van de Ger. Kerk ook van vrouw Bakker, die “geregeld het gezelschap der Chr. Geref. bezoekt en de onze voorbij gaat”.

De kerkenraad spreekt hierover zijn afkeuring uit en vreest “dat zij dit doet omdat zij aan die zijde hangt en omdat haar Vader met wien zij in onmin verkeert, in ons gezelschip veelal de leider is”.

Over de motieven van vrouw Bakker worden wij verder niet geïnformeerd, maar uit dit alles blijkt wel dat er ook vel onedele motieven geweest zullen zijn.

Uit de schriftelijke opzeggingen blijkt echter wel dat de meesten zich toch wel goed bewust zijn geweest wat ze deden. De brief van Fr. Teunes Post willen wij de lezer echter niet onthouden. In een brief van vijf kantjes schrijft hij god gefundeerd wat zijn gedachtegang is. Om zijn Urker schrijftaal, waar doorheen de spreektaal vermengd is, leesbaar te maken voor u, geven we de volgende weergave:

Geachte leraar en Kerkeraad,

Bij het langdurig nadenken ben ik tot volkomen beslissing gekomen om op te houden lid te zijn van de Gereformeerd Kerk. Dit omdat deze kerk opgehouden heeft de oude paden te bewandelen, die onze voorouders gesteld hebben op het vaste fundament van het Woord van God. Dat Woord leert dat de mens alleen zalig kan worden door het levenswekkende werk van de Heilige Geest, hetgeen vastgelegd is in de eeuwige verkiezing Gods. Nu worden daar menselijke gedachten naastgesteld, uitgedragen door de dolerende kerken, die alles stelden in haar hoge theorie en dat werk van Gods eeuwige verkiezing daar ook in willen voeren. Onze mannen zijn zo dwaas dat na te volgen. Dokter Kuiper zei immers: "de kerk van '34 is wel een kerk".

Maar hij wilde niet beslissen dat het de enige kerk was, waar onze God Zijn hoge goedkeuring over geschreven had. Want onze mannen van de Afscheiding waren wat achterlijker in haar geloofswetenschap, dat moest door de hoge theorieën aangevuld worden?????

En daar prof. Lindeboom in de gehouden synode van 1875 opgestaan is en met de vinger aangewezen heeft het grote werk dat God aan onze Christelijke Gereformeerde Kerken geschonken heeft, en daar onze kerken door de eis van dokte Kuiper zijn hoogmoed, juist de gekregen weldaad onder de voorzienigheid van God, juist die weldaad van 1869 weg moest en daar hij van prof. Hoedemaker al oplettend gemaakt was dat hij buiten de hervormde kerk geen kerk meer te stichten had, omdat die kerk er al 50 jaar was,…… daarom broeders, ik houd de kerk, die onze voorouders onder Gods zegen geplant hebben voor de enige ware kerk hier op aarde, die nog met beide voeten vast staat op het vaste fundament van Gods eeuwig blijvend Woord. Van die kerk ben ik door onkunde weggevoerd.

Dus broeders, ik blijf wat ik was en ik houd op met wat ik door list geworden ben en daar hoop ik bij te sterven. Daar zijn nu mijn ogen ook meer voor open gegaan: dat wij door menselijke list verkocht zijn in de handen van de hoge wijsheid van de mensen, hetgeen niet op het eenvoudige Woord van onze God te vinden is, n.l. dat de mens zijn zaligheid gegrond is op een uiterlijke verbondsgenadewerk, en daar het God alleen Zijn volk leert, dat het om het eeuwig welbehagen van God is, dat zij zalig worden, hetwelk de Heilige Geest in haar hart werkt en Jezus het daarom Zijn discipelen leert:

"U is het gegeven de verborgenheden te weten, maar deze is het niet gegeven en daarom spreek Ik tot haar door gelijkenissen", en dat was ook een verbondsvolk, dus, broeders, vecht niet voor een bloot menselijk werk, want dat is niet bestaanbaar voor de eeuwigheid, dat valt weg bij de dood. Maar laat ons alleen zoeken hetgeen eeuwig bestaanbaar is, hetgeen vastligt in de eeuwige Borg en Middelaar Jezus Christus. Want alleen daarin kunnen we bestaan voor God. Als we dat weten, dat ons die van de Vader geschonken is. En nu wil ik eindigen, daar ik maar alleen door Gods genade overstap en mijn vrouw en kinderen dat eerst maar voor haar zelfs verder moeten uitmaken, opdat zij zelf tot inzicht komen.

Nu broeders, ik zou wel meer kunnen zeggen van de dolerende kerken, maar dat zal weinig veranderen, dus ik zal maar geen toelichting meer geven, want dat zal toch niet helpen. Fr. Teunis Post, en hiermee ga ik over tot de zuiverste openbaring van het lichaam van Christus: De Christelijke Gereformeerde Kerk".

(We hebben deze brief voor de duidelijkheid wat aangepast, maar toch zoveel mogelijk het eigene ervan gehandhaafd)

"Voortbestaan".

Op 11 februari 1894 wordt onder leiding van ds. J. Wisse Czn. weer een Christelijke Gereformeerde Kerk op Urk geïnstitueerd. Het blijkt dat meerderen, na de strubbelingen met de kerkeraad van de Gereformeerde Kerk, wensen dat er een Christelijke Gereformeerde Kerk op Urk blijft bestaan. Uit de notulen van de Gereformeerde Kerk hebben we al veel van de beweegredenen kunnen horen. Uit deze notulen is natuurlijk niet op te maken hoe kennelijk de hand des Heeren op te merken is in de gebeurtenissen. Opmerkelijk is hetgeen we van Riekelt Hoefnagel horen. In het "Jaarboekje der Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland voor het jaar 1904", lezen we onder het "mengelwerk" ook een hoofdstuk. Dit hoofdstuk, (blz. 45-53) ondertekend door Riekelt Hoefnagel - Urk, spreekt duidelijke taal. Om een goed beeld te krijgen, nemen we het hier in z'n geheel over:

Een stukje geschiedenis uit het jaarboekje van 1904 van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

> "Mijne wegen zijn niet uwe wegen en Mijne gedachten zijn niet uwe gedachten zegt de Heere uw Ontfermer".

Bovenstaand Schriftwoord ondervond ook ik in het jaar 1893, toen ik in den nacht van 20 maart op zee aan mijnen arbeid was. Toen ik mij na 12 uur tot slapen had begeven, om daarna mijn knecht ook een paar uur te laten rusten (naar gewoonte van onzen dagelijkse arbeid, waar wij op zee beurtelings slapen gaan) overviel mij een stroom van gedachten, waardoor ik den slaap niet kon vatten. De ene was dus, de andere alzo, maar de hoofdgedachte was: hoe is het mogelijk, dat de mensen zoo onderscheiden spreken over het ineensmelten der beide Kerkgroepen, daar toch de Heere zegt in Zijn woord: "Vader! ik wil dat zij één zijn……gelijk als wij één zijn". Ik dacht: dat is toch een bede, die verhoord is in onze dagen; waaruit vloeit dan toch die verdeeldheid? Sommige mensen keurden die af, maar ik was naar mijn zin verenigd; de vereniging was mijn bede geweest. Maar zoals ik zeide: "Mijn wegen zijn niet de uwe", zegt de Heere. Moedeloos lag ik neder en zocht in te dringen in de toekomst van het kerkelijk leven; maar te vergeefs. Op eens echter verschijnt een man voor mijn kooi. Ik vraagde: "wat moet gij en van waar komt gij; ik hier op zee en gij ook hier?" Hij zeide: ,ik kom u aanzeggen wat gij niet weet; gij worstelt met het kerkelijk leven en dat is verloren door z.g. kunst en wetenschap". "Verloren?" vraagde ik, en ik was er zoo mee tevreden. Wat zal het nu worden?" Bij die vraag verstomde ik en zonk in diepe gedachten weg. Die man zeide verder: "uwe woonplaats is rijk bevolkt, maar tot een oordeel". Ik was verlegen bij die openbaring, en het was alsof hij mijne verlegenheid zag. Hij sprak: "wees niet zoo verlegen, vriend! De Heere heeft oversten gesteld over honderd en oversten over vijftig, en gij zult het genot ervan smaken!" Toen zeide ik: "hoe zal het dan worden?" met welke vraag ik weer inkeerde tot de uitspraak omtrent het oordeel over ons volk. De

man troostte mij in mijn lot en zeide: “Dit zal u een teken zijn……; als gij thuis komt zal dit teken geschieden”. (Dit teken noem ik om bijzondere redenen nu niet; alleen zeg ik dat het bij mijne thuiskomst vervuld werd). De man verliet mij. Ik riep toen: “Och, Heere! wat is dit voor een gezicht en wat hoor ik? Wat zal het einde zijn van al deze dingen?” De ene vraag na de andere rees bij mij op en ik besloot onderzoek te doen over al wat ik gehoord had.

Des anderen daags kwam ik in Vlaardingen binnen, om mijne vis te verkopen, en had nauwelijks voet aan wal gezet of er wordt mij een “Wekker” overgereikt. Ik zei dat ik niet gewoon was bladen te lezen. Die vriend echter drong mij dat blad op en toen ik het las, bemerkte ik dat onze kerk van '34 ingesmolten lag bij die van '86. Ik zeide: “dat is niet goed; dat het is verlaten van het pad onzer vaderen. Nu geloof ik dat het tijd is voor onderzoek; want als het zoo is als dat blad schrijft, dan is onze kerk verloren”. Ik werd daarop lezer van de “Wekker”, die mij veel licht over de zaken gaf.

Ik onderzocht of het waar was dat door de Christ. Geref. Kerk van '34 afgesneden leden, door de dolerende kerken als “goede” lidmaten waren opgenomen en nu, na de vereniging, door allen als gezonde broeders en zusters erkend. Toen mij bleek, dat ook dit waar was, zei ik: “Waar is dan de tucht van de kerk van '34? Die is dan verloren en die kerk heb ik als kerk erkend, en beleden, dat zij de kerk des Heeren was”.Nu kwam de vraag bij mij op: “is de Christ. Geref. Kerk de kerk des Heeren geweest? en zoo ja, dan kan de thans bestaande Gereformeerde Kerk haar niet zijn”. Ik bad veel om licht en wijsheid en zoo werd het mij duidelijk dan onze mannen die ambtsdragers waren, gezondigd hadden door onze kerk aan de doleantie over te leveren. Hoe is het toch mogelijk, dacht ik, dat mannen van rijke ervaring en wetenschap, waarop wij vertrouwden, zoo iets konden doen? Had dan Art. 28 onzer geloofsbelijdenis gene waarde meer? Werd het werk Gods van '34 voorbijgezien? En dan die leringen, welke bij de dolerenden geleerd werden!

Voor '92 kende ik ze niet; maar zouden ook onze voormannen ze niet hebben geweten, of zouden toen reeds velen er mee ingestemd hebben? Eene zucht ontsnapte mijne ziel. 't Werd mij bang om het hart, maar wat moest ik beginnen? Sprak ik er met anderen over, dan zei de een dit en de ander dat, en ofschoon ik enkele vond, die mijn gevoelen deelde, de grote massa was gerust en meende dat er niets was veranderd. Ik dacht bij mij zelven: “ik ben te jong en te onwetend zeker om dit alles te doorzien; ik heb het zeker mis”. In deze toestand leefde ik voort tot aan 't Kerstfeest. Ik besloot mij er maar niet meer mede te bemoeien, doch vier dagen daarna werd ik krachtig bepaald bij deze waarheid: “Gij zijt duur gekocht. Zo verheerlijkt dan God in uw lichaam en geest, welke beide Godes zijn”. Ik stond geheel verbaasd. Ik duur gekocht? Was dat voor mij, voor zulk een doemwaardig zondaar? Dat scheen mij te groot. Daar kwam echter in mijne ziel: “Ik doe het niet om uwentwil, maar om Mijns groten naams wil”.

O, wat werd ik daardoor getroost. Al lang had ik hier smekend naar uit gezien, en nu mocht ik mij hartelijk verblijden in het zoenoffer van Christus, als de enige weg der behoudenis. Enige dagen mocht ik in die blijdschap delen. Ik dacht hoe ik den doop aan den drie-enige God was opgedragen en wat de Heere in die doop mij beloofd had. Wat een wonder van genade was het mij, dat ik onder het genadeverbond was geboren en de Heere mij geleid had. Ik mocht met David zeggen: “Gij hebt mij van mijn kindse dagen geleid en onderricht”. Meer dan ooit gevoelde ik nu dat God verheerlijkt moet worden, en mijne belijdenis stond weer helder voor ogen. Ik gedacht hoe ik beloofd had bij die belijdenis te zullen blijven. Mijne gedachten vermenigvuldigden en vreze greep mij opnieuw aan over de kerk. Was ik wel bij mijne belijdenis gebleven?

Mijne blijdschap was geweken en ik riep tot den Heere: “Wat eist ge van mij?” Ik vroeg om licht uit Zijn Woord en werd bepaald bij Ezechiël 34. Ik las, en elk vers sprak tot mijne ziel en ik verblijdde mij dat, waar Zijne dienstknechten niet waakten de Heere toch bleef waken over Zijne schapen. Maar wat nu te doen? Nu kwam mijn vorige onderzoek naar den toestand der kerk mij weer voor den geest. Het kwam mij levendig voor dat ieder, die God wenst te dienen, zich bij 's Heeren Kerk behoort te voegen, dat Art. 28 der belijdenis daarin zoo juist is, maar dat de dolerenden dit volstrekt niet hadden gewild. Zij toch wilden den schijn niet op zich laden dat ze zich voegden bij de Chr. Geref. Kerk, en ook daarom toch moest, gelijk zij zelf in hunne Synode besloten, het woord “christelijke” vervallen. Daarom wilden ze ook de tucht der Chr. Geref. Kerk niet erkennen en namen gecensureerden als ongecensureerde broeders in hun midden op. En nu, door de Vereniging van '92 moesten die leden (die toch naar de ordening Gods gecensureerd waren) weer door de A-broeders als gezond in het geloof en onberispelijk in den wandel worden erkend. Dit deed mij pijnlijk aan. Nu beschouwde ik de vele leerpunten, welke de Dolerenden hebben, die bij ons nooit geleerd waren en naar ik kon bevatten in strijd waren met Gods Woord, en waarvan ook in onze belijdenisschriften niets werd gevonden. (Die leringen zijn thans genoegzaam bekend, zodat ik ze niet behoef te noemen). Wat gevoelde ik toen een spijt dat de vereniging van '92 geschied was. Ik dacht of God dan die broeders te vergeefs in het ambt had geroepen, daar ze nu zoo met het erfdeel des Heeren gespeeld hebben en de leden der kerk van alles onkundig gelaten. Ik zag hoe er toch een klein deel was staande gebleven, die de Chr. Geref. Kerk in ere wilde houden; en ofschoon ik die broeders in 't eerst niet had begrepen, moest ik nu wel geloven dat zij hadden pal gestaan voor de ere van Gods kerk. Dit gaf mij blijdschap in mijne ziel. “Och”, dacht ik, “mochten nu de meerderen dan ik hier op ons eiland ontwaken en terug keren naar de paden van ouds!” En wat zou ik toch beginnen! Rust had ik niet meer. Stil blijven zitten scheen mij ene zonde, en hoe ik er ook tegen op zag, ik moest iets beginnen. Er waren echter, gelijk ik gezegd heb, enkelen, die mijn gevoelens deelden en zoo kwam het, dat wij met ons drieën naar den kerkenraad gingen en daar vragen stelden omtrent den toestand der kerk. De gehele avond (tot half twaalf) ging er mee heen. Men wilde ons wijs maken, dat er niets was veranderd. De broeders gaven mij tenslotte de raad, dat als het mij in de Geref. Kerken niet aanstond, ik eruit moest lopen. Toen ik naar huis ging, dacht ik ook aan al onze kerkelijke goederen, die op een anderen naam waren geschreven, zonder er één der leden in te kennen. Thuis viel ik op mijne knieën en zeide: “Heere! als de kerk dan van zijn voetstuk gerukt is, verwek dan Zei de mannen om ook hier uit te treden; want ik ben onbekwaam om in deze dingen te treden. Deze bede heb ik menig maal herhaald, totdat de Heere mij voorkwam met deze woorden: “Wat niets is, zal Ik nemen, opdat wat iets is beschaamd worde”. “O, Heere!” bad ik toen, “niet mij, maar een ander!” want ik wist, niets dat ik niet vermocht, en de Heere wist het ook: Ik stelde den Heere personen voor, dit gaven en bekwaamheid bezaten en bad, dat de Heere die mocht verwekken tot voorgaan. Ik riep: “Gedenk toch Uwe erve, het voorwerp van Uw zegen!” Mijn gebed werd echter afgesneden met deze woorden: “Ik zal over hen brengen een geest des diepen slaaps”.

Hoe moeilijk het mij ook valt dit te schrijven, ik spreek de waarheid. “Ik werd benauwd van alle zijden”, want ik gevoelde, als ik mij voor het aangezicht des Heeren stelde, een meinedige te zullen zijn, wanneer ik bij hen bleef, die naar verandering staan. Ik schreef dan naar den kerkenraad der Geref. Kerk van Urk: “Ik ben Christelijk Gereformeerd en blijf dit ook”. Daar stond ik nu, en nog twee personen met mij. Een pak van bezwaren viel met die kennisgeving van mij af; ik gevoelde mij verlicht, want door lid te blijven van de Geref. Kerk stond ik schuldig aan hare gemeenschap. Andere bezwaren echter kwamen; want wat toch moest ik nu aanvangen? Een paar zondagen zat ik alleen in

mijn huis en las er ene preek, waardoor ik kennelijk het genot van Gods Woord mocht smaken. Den derden zondag zat ik bij broeder Kramer en hielden wij godsdienstoefening met ons beiden. Wij mochten ons onder het lezen zoo in de nabijheid Gods verblijden, dat wij onze tranen niet konden inhouden. Bij het verlaten van zijne woning viel mij in de ziel, en wel zóó duidelijk, alsof het een hoorbare stem was: “Zij schaamden zich Zijnen naam niet!” Ik overdacht toen ook nog weer om welke redenen de Dolerenden het schone woord Christelijk van den naam der Kerk wilden weg hebben, waarin, helaas, zovelen van onze mannen toegestemd hadden. Ik zag hoe men daardoor ene streep door de geschiedenis der scheiding had willen halen, die Scheiding, waar onze vaderen goed en geld voor hadden geofferd, smaad en gevangenis voor hadden verdragen. Het was mij als had men mij wederrechtelijk mijn naam en familienaam ontnomen, waardoor mijn geboorterecht zoek was en mijn erfrecht vervallen. In het kerkelijke was 't zoo gegaan door de vereniging. Ik dankte God, dat Hij mij de ogen had willen openen en mij had bepaald bij den eis om in het kerkelijke leven getrouw te zijn, maar ik bad tevens dat Hij mij verder mocht leiden en bekwamen om in afhankelijkheid van Hem getrouw te blijven.

't Is nu twaalf jaren later. Veel is er in dien tijd gebeurd. De Heere heeft het behaagd nog meerderen de ogen te openen, zodat wij weer als gemeente in de Chr. Geref. Kerk konden worden opgenomen.

Ik mag mij soms nog meer verblijden in de daden Gods en gevoel mij getroost in den weg, dien de Heere met mij gehouden heeft, 't Gaat echter niet altijd op rozen; wij ondervinden, dat het voortzetten van het werk van '34 onder druk en moeite moet geschieden. Dit echter weet ik: de strijd is Godes! En nu met een biddend hart Hem te volgen, die de Koning Zijner Kerk is, alles aan Hem over te geven en toe te vertrouwen, is de gedurige wens en bede van mijn hart. Ik eindig dit stukje geschiedenis met den wens, dat dit eenvoudig schrijven tot een zegen moge zijn, Gode tot eer en vele tot blijdschap!

Urk,

Riekelt Hoefnagel.

De eerste jaren.

Het is maar een klein groepje, dat op die elfde februari bijeen gekomen is om (opnieuw) een Christelijke Gereformeerde Kerk te instituëren.

Toch gaat op 7 september 1894 al een verzoek uit van “het kerkbestuur van de Chr. Geref. Gemeente te Urk”, ondertekend door J.J. Bakker en R. Hoefnagel. Dit verzoek, gericht aan het gemeentebestuur, heeft tot inhoud de verkoop van een strook grond aan de kerk te bewerkstelligen. Op 26 maart 1895 wordt opnieuw een dergelijk verzoek ingediend, daar de termijn van de verkregen vergunning inmiddels is verstreken. Ging het eerst om 39.6 m2, nu wordt 90.77 m2 gemeentegrond te koop gevraagd voor kerkbouw. Aan het slot wordt minzaam gevraagd:

“Tevens verzoekt zij beleefdelijk als het mogelijk is, dien grond voor de helft van den vastgestelde koopprijs toegestaan op grond dat dit naar zij vermeent destijds ook aan de Ger. gemeente alhier is geschiedt”.

Op 2 juli vindt de verkoop plaats van een perceel gemeentegrond voor de prijs van zeventig gulden. Blijkens de akte van de verkoop was toen J.J. Bakker preases en C.v.d. Berg scriba.

Het bevreemdt ons dat toen de naam van R. Hoefnagel niet vermeld werd. Tot in het jaarboekje van 1943 is zijn naam aan de gemeente verbonden.

Uit bovenvermelde verzoeken tot verkoop is ook op te maken dat de pas geïnstitueerde gemeente grond in eigendom had voor de kerkbouw, die voorheen door R. Hoefnagel in gebruik was.

De gegevens van de ingebruikname van het kerkgebouw wijk 5-101 ontbreken ons, doch het is aan te nemen, gezien al deze transacties, dat korte tijd na de instituering de jonge gemeente reeds over een eigen kerkgebouw kon beschikken. Ook landelijk telde de kleine gemeente al mee. Uit het "gedenkboek afscheiding" blijkt dat de Urker gemeente direct in het jaar van instituering al vertegenwoordigd was op de synode. In een passage, waarin het gaat over de plaats, waar de Theologische School gevestigd zou worden, lezen we.

"Breed is over die vraag op de Synode van '94 gesproken. Ouderling Bakker van Urk kwam zelfs tot deze ontboezeming: "Nu bijna ieder om het hardst eigen omgeving aanprijst zou hij bijna zijn eiland aanprijzen".

Ds. P.J.M. de Bruin blijkt op oudejaarsdag van het veel bewogen jaar 1894 op Urk te zijn geweest. In het jaarboekje schrijft hij hoe de Heere bij het begin van het Nieuwjaar 1895 tot hem sprak en hem toen reeds bekend maakte dat zijn werk als reizend predikant beëindigd zou worden. Hij zou aan de gemeente van Apeldoorn verbonden worden. Op 31 december 1895 schrijft hij in dichtvorm er o.a. het volgende van:

Aan het eind des jaars gekomen,
Zet ik peinzend mij ter neer,
En denk aan de zegenstroomen
Dalend' van Uw troon, o Heer!
Aan de vele heilsweldaden
Die in 't afgelopen jaar
Uit Uw hand mij overlaadden.
Mij verheugden, wonderbaar,
Toen dit jaar was aangebroken,
Lag 'k op 't eiland Urk ter neer,
En 'k heb tot mijn God gesproken.
Wat zal 't zijn dit jaar, o Heer?
En de Heere wilde spreken
Tot mijn ziele van den troost;
"'t Heil is van u niet geweken
Daar 'k u aanzie in Mijn Zoon.
In dit jaar zult gij ontvangen,
Alles wat uw hart begeert;
'k Heb gezien op uw verlangen,
'k Heb 't niet van u geweerd.
Naar een plaats zal ik u zenden,
Die Ik heb voor u besteld,
Daarheen zal 'k uw treden wenden;
't Zal geschiên; Ik heb 't gemeld.

Veluw's lommerrijke dreven,
Apeldoorns schoon gebied,
Zie Ik zal dat volk u geven,
'k Ben de Heere, die 't gebiedt”.

Groei.

In de eerste jaren heeft de in 1894 geïnstitueerde gemeente van Urk behoord tot de classis Gouda.

Toen meerdere kerken zich aansloten bij het verband der Christelijke Gereformeerde Kerken, werd Urk ingedeeld bij de classis Amsterdam. Deze classicale herindeling moet in de eerste jaren van deze twintigste eeuw hebben plaats gevonden. Het is niet de laatste herindeling geweest, want in het jaarboekje van 1966 blijkt Urk onder de classis Zwolle te resorteren.

Wanneer we echter terugkeren naar het begin van deze twintigste eeuw, dan is het echter nog maar een klein groepje dat op Urk de Christelijke Gereformeerde Kerk vormt. Urk was in die tijd een eiland met plm. 2500 bewoners. Bij de instituering waren 21 personen betrokken, dit aantal is toch in die eerste jaren dusdanig uitgegroeid dat Urk aan het beroepingswerk kon deelnemen. Exacte gegevens ontbreken ons, daar in de beginjaren de jaarboekjes geen opgave van het ledenaantal vermelden.

Pas in het jaarboekje van 1921 wordt vermeld dat Urk 130 leden telde. Aangetekend wordt dat dit getal met inbegrip van de doopleden is.

Toch blijkt het beroepingswerk van de kleine gemeente van Urk gezegend te zijn, want in 1900 mag reeds een eerste predikant zijn intrede doen. Deze predikant, ds. M. den Boer werd op 28 oktober 1900 aan de gemeente van Urk verbonden. Ds. Wisse, die destijds de gemeente institueerde, was de bevestiger.

Al was er dan in kerkelijk opzicht verscheidenheid gekomen op Urk (3 kerken), toch was de gemeenschapsband onder de eilandbewoners zeer hecht.

De overlevering meldt dan ook dat het niet zo goed viel bij de bevolking dat de predikant van “de christelijken” zich nogal vijandig opstelde tegenover de gereformeerden. Diezelfde overlevering meldt dat hij vanaf de kansel z'n gemeenteleden zelfs ontraadde omgang te hebben met gereformeerden. Lang heeft hij niet op Urk gestaan. Reeds in het jaar 1902 vertrok hij van Urk naar Zaandam.

Na een korte vakante periode van een jaar, ontvangt Urk reeds z'n tweede predikant in de persoon van Ds. G. Oosterhuis. Ds. Oosterhuis was op 43 jarige leeftijd predikant geworden, hoewel hij al vanaf 1891 werkzaam was als evangelist in Oostelijk Groningen en Noord-Oost Drente. Een jaar na z'n bevestiging tot predikant in 1902, wordt hij predikant te Urk. Ook hij stond maar korte tijd op Urk. Naar ouderen nog weten te vertellen kon hij maar moeilijk wennen aan de eilandsfeer. Urk was toen nog niet ingedijkt, de vrees voor het water was dan ook niet ongegrond. Het was toen ook een tijd van grote armoede. Vooral 's winters was de verbinding met het vasteland vaak onzeker. Een tocht naar Kampen ging vaak gepaard met een overnachting in Schokland. Ook voor de voedselvoorziening was men aangewezen op de aanvoer per boot. Pas veel later kon dit met een vrachtvliegtuig geregeld worden. Of al deze dingen het vertrek van Ds. Oosterhuis hebben bespoedigd weten we niet, feit is in ieder geval dat de kleine gemeente in 1905 al weer vacant is.

Dat een vakante periode, gezien de moeilijke verbindingen met de vaste wal, geen sinecure was, laat zich denken. Zo weet de 80-jarige br. C. Bakker Jzn. nog te vertellen dat Riekelt Hoefnagel, die vroeger visserman was, zich zaterdags direct bij het binnenkomen van IJmuiden, liet afzetten op de pier om maar tijdig de trein naar Enkhuizen te kunnen halen. Dan kon hij n.l. nog net met de avondboot op Urk zijn om op zondag te kunnen preeklezen. Br. C. Bakker weet zich nog te herinneren hoe hij als jongen wel eens uit het preeklezen thuiskwam en z'n moeder dan vertelde: "Moeder ik heb er vanmorgen 35 geteld". In de vakante tijd moest Riekelt Hoefnagel ook de catechisaties verzorgen. Samen met twee doopleden (w.o. Gerrit Bos) werd br. Bakker destijds onderwezen door hem op de zgn. ,4idlare" (Urker woord voor belijdeniscatechisatie) Ds. Oosthoek uit Kampen kwam toen over voor de openbare geloofsbelijdenis.

De twintiger en dertiger jaren.

Na een vakante periode van veertien jaar ging de Urker gemeente de twintiger jaren in met een eigen predikant. Haar derde predikant, ds. W.F. van der Kodde, was in 1898 in het ambt bevestigd te Doesburg. Later stond hij in 's Gravendeel, Kornhorn, Harlingenen Steenwijk. Vandaar kwam hij naar Urk, waar een oud Urker huisje (naast, waar thans Oliehandel de Boer gevestigd is) de pastorie was. Hij was bijziend en moest zich bij het lezen met een loupe behelpen. Ds. Van der Kodde stond als een rechtlijnig man te boek. Bekend is het verhaal van een diaken, die wat tong gevangen had en naar de dominee liet brengen. De dominee, die boven was, kwam op het gerucht dat er "volk" was, via een laddertje naar beneden. Toen hij zag wie het was en wat de bedoeling was van de bezoeker, stelde hij de vraag wat de tong bij de verkoop opgebracht zou hebben. Tong was toen ook al een luxe vis, zodat het voor die tijd wel een aardig bedrag geweest zal zijn. In ieder geval antwoordde de dominee hem resoluut: "Ik wil ze niet hebben, want "het geschenk verderft het hart".

Een oudere uit de gemeente weet te vertellen dat ds. V.d. Kodde vanwege zijn bijziendheid eens op straat tegen een kruiwagen liep en er in viel.

De toenemende verzwakking van zijn ogen, die langzaam in blindheid overging, noopte hem in 1923 met emeritaat te gaan, waarna hij zich in Driebergen vestigde. In een levensbeschrijving van hem lezen we. "De kansel, die hem zo vertrouwd was, kon hij niet meer beklimmen vanwege deze handicap. Ondanks dit kruis bleef hij opgewekt van natuur, die het liefst de zilveren randen van de donkerste wolken bewonderde. Op 80 jarige leeftijd mocht deze dienstknecht ingaan in de vreugde zijns Heeren". Voor de Urker gemeente brak door zijn vertrek een vakante tijd aan, die tot 1937 zou voortduren. Aanvankelijk zakte het ledenaantal tot 110. Velen waren tengevolge van een terug

gang in de visserij, naar de Zaanstreek uitgeweken, [n de dertiger jaren groeit de gemeente weer wat. In 1937 zijn er 160 leden. Ouderen in de gemeente weten nu nog te vertellen hoe tijdens deze langdurige vacature het als een feest ervaren werd, wanneer er een dominee een zondag op Urk kwam om te preken. De enkele keer dat dit voorkwam, werd het dan ook uitgebuit en belegde men vaak drie diensten. Voor veel dominees was, althans de aankomst op Urk, geen feest: men kwam zeeziek aan!

Met de botter van "Klaas van Leendert", zoals men met name prof. v.d. Schuit kon horen vertellen, werd de tocht naar Urk gemaakt.

Meestal werd dan op zo'n zondag het Heilig Avondmaal bediend, terwijl ook de pasgeboren kinderen werden gedoopt. Spontaan als de Urker is, liet men z'n dankbaarheid ook uitkomen. Toen student M.W. Nieuwenhuijze gepreekt had op een zondag kwam één van de gemeenteleden, hoewel het een arme tijd was, op maandagmorgen nog gauw voor het verrek de student een rijksdaalder brengen.

Een omwenteling.

Het jaar 1937 zou een omwenteling inluiden op Urk. Zoals hier boven reeds vermeld werd, was de gemeente in 1937 gegroeid tot 160 leden.

Maar nu in de komende jaren is er van een ware toeloop sprake. De cijfers van het jaarboekje van 1942 spreken boekdelen: 360. In amper vier jaar is de gemeente meer dan verdubbeld.

Bij acclamatie had men kandidaat E. du Marchie van Voorthuysen beroepen. Wat had Urk te bieden? Een klein traktement, kon door de kleine gemeente, die nog steeds op een eiland woonde, betaald worden. Het is dan ook te begrijpen dat er grote blijdschap was op Urk, toen het bericht kwam dat het beroep was aangenomen. We zijn naar Ds. du Marchie van Voorthuysen gegaan om uit zijn eigen mond te horen hoe hij op die periode terug ziet.

Urker herinneringen van Ds. E. du Marchie van Voorthuysen

Het is nu alweer bijna 50 jaar later, dat we ds. E. du Marchie van Voorthuysen in zijn pastorie te Leersum bezoeker Op een zondag 22 december 1935 zouden de eerste schrede gezet worden op het preekpad door, toen nog, student Du Marchie van Voorthuysen.

Als we op een mooie najaarsmiddag in oktober 1984 gastvrij door hem ontvangen worden, weet de 83 jarige predikant nog glashelder hoe wonderlijk de leidingen des Heeren waren.

Zondag 22 december 1935 was door het Curatorium van de Theologische School aangewezen als de eerste zondag, waarop en de kleine gemeente van Urk als de eerste plaats, waar in het openbaar een stichtelijk woord gesproken zou worden Het liep echter toch anders.

“Op zaterdagmiddag werd ik van de boot afgehaald en bij Riekelt Hoefnagel in huis ontvangen”, zo vertelt de predikant. “Toen ik er zo'n anderhalf uur was, werd me opeens de vraag gesteld: “Zeg dominee, wat dacht u ervan om vanavond te preken?” “Maar dat gaat zo toch niet, ik zou toch morgen preken?”, zo was de reactie. “O, dat kan hier ge makkelijk”. “Maar het is niet eens afgekondigd, niemand weet het”, zo ging het even over en weer. Alle bezwaren werden echter weggenomen. De omroeper zou wel even door de straten van Urk gaan en…… “met een kwartier weet heel Urk het”.

“Ik dacht bij mezelf: als het mislukt, ach, dan is het maar beter dat het op een zaterdag mislukt dan op een zondag”, aldus ds. Du Marchie van Voorthuysen.

Zaterdagavond zat het kerkje stampvol. Psalm 25:1 werd opgegeven. Dan vindt het zgn. voorgebed plaats. “Toen kreeg ik iets dat ik niet had: vrijmoedigheid en kracht. Ach Heere, zei ik, en direct ervoer ik dat wonderlijke dat ik tevoren niet had. Heere, U heeft toch het geluid en de stem gegeven.

Ik had altijd last van stotteren, ik was een echte stotteraar, maai vanaf dat moment heb ik er nooit meer last van gehad". Met een bewogen gemoed, worden deze wonderlijke ervaringen verhaald.

De eerste keer werd gepreekt over Hooglied 2:14. Op zondag werd gepreekt uit Mal. 4 en Psalm 73.

Wonderlijk is ook hetgeen ds. Du Marchie van Voorthuysen vertelt van een vrouwelijk lid der gemeente Ede Bos. Als zij na de avonddienst op die zondag thuis is gekomen, zegt ze tegen haar man: "Gerrit, als deze man onze leraar niet wordt, dan heeft de Heere nooit tot mij gesproken". "Dit gaat te ver", zegt haar man. ,,Denk je nu heus dat die man naar Urk komt, het duurt zeker nog twee jaar dat hij klaar is". Maar zijn vrouw zegt resoluut: "Gerrit, je moet zwijgen, ik heb kennelijk gezien: die man komt". Na deze zondag is ds. Du Marchie van Voorthuysen nog een enkele keer als student terug geweest op Urk om te preken. In zijn archief is ook nog een brief van enkele leden van Urk, die in die tussenliggende periode het contact wilden bewaren.

"Die man komt".

Wanneer wij, op bezoek in de Leersummer pastorie, naar de tafel zien, dan ligt daar de beroepsbrief, compleet in de enveloppe, waarin hij destijds "expresse" is verzonden. Drie postzegels van 6 cent, waarvan er twee gestempeld zijn met het stempel van Apeldoorn 12 juli 1937 en één van Urk 12 juli 1937. Het adres: Koningin Hortenselaan 1 te Apeldoorn, is doorgestreept en vervangen door "p/a Frans Kemp, Achtersloot IJsselstein".

De doorzending heeft blijkens de bijgeplakte "te betalen port"-zegels 50 cent gekost.

In het landhuis waar, toen, kandidaat Du Marchie van Voorthuysen verbleef, kon deze beroepsbrief op een stapeltje gelegd worden. Met potlood staat op de enveloppe geschreven: 11 juli (5). Waarschijnlijk was het in volgorde van aankomst het vijfde beroep dat ontvangen was. In ieder geval waren er nog vijftien andere beroepen.

Veelbetekenend kijkt ds. Du Marchie van Voorthuysen ons aan en zegt: "Waaronder ook Zeist".

Wanneer we de beroepsbrief doorlezen dan wordt ons duidelijk dat het beroep op zondag 11 juli is uitgebracht onder leiding van consulent ds. J. Drenth van Broek op Langedijk. Vermeld wordt dat "U met acclamatie beroepen is".

Verder wordt de wens uitgesproken: " dat U welhaast ons het blijde bericht kunt zenden: Broeders, ik wens in de naam des Heeren tot u te komen en de herdersstaf in Uw midden op te nemen".

Het traktement bedraagt f. 1500,-- per jaar. Een vrije woning en vrijdom van belasting, behalve vermogensbelasting, wordt door de Urker gemeente in het vooruitzicht gesteld.

Zes kerkeraadsleden zijn er blijkens de ondertekening: R. Hoefnagel, A. Post F. Post, KI. Post, G. Hakvoort, K. Mazereeuw.

Maar…… hoe lag het voor de kandidaat in kwestie?

Eerlijk vertelt hij nu, ruim 47 jaar later, “ik had er niet veel lust in, ik hield wel van Urk, maar om er een keer te komen en te preken, maar om er te wonen en te blijven, o neen. Ik voelde iets van afkeer, maar ook iets van: ik moet er heen”.

Het zijn zes moeilijke weken geworden. “Achteraf zie ik het als een streek van de duivel, maar ik kreeg betrekking op de gemeente van Barendrecht en had een aversie tegen Urk.

Diep verborgen voelde ik: ik moet naar Urk, maar ik wou naar Barendrecht. De andere veertien beroepen deden niet mee”. Zo brak tenslotte de laatste vrijdag, vóór de zondag, waarop de beslissing meegedeeld moest worden, aan. Nu moest daar in IJsselstein de beslissing genomen worden. De enveloppen lagen klaar en zo begon de kandidaat de brieven te schrijven. De ene na de andere bedankbrief werd geschreven. Dat ging gemakkelijk. Totdat Urk aan de beurt was. “Ik had me voorgenomen om Urk af te schrijven; ik zou schrijven: “Nademaal ik het beroep van de gemeente Barendrecht heb moeten aannemen……“; aangekomen bij het woord moeten kon ik echter niet verder; het leek wel of m'n arm verlamd was”.

In de daarop volgende nacht, zo wordt ons verder verteld, geeft de Heere duidelijkheid. “Heere, ik wil wel, maar buig me over en neem dan al het andere weg”, zo was de bede. “Dat is gebeurd: Urk kreeg voor mij straten van goud en Barendrecht vervaagde in de mist. Als ik van één gemeente weet dat ik daar moest wezen, dan was het Urk. Ik kreeg er zo'n betrekking op en ik wist het zo zeker: ik moest en mocht met vrijmoedigheid naar Urk.”. Op zaterdagmorgen wordt vanuit Montfoort, waar het postkantoor was, de brieven verzonden. Vijftien gemeenten ontvingen “een bedankje”. Ook Barendrecht werd bericht “dat ging zo gemakkelijk”. Aan Urk werd per telegram bericht: “Beroep met vrijmoedigheid aangenomen. Brief volgt”. “Heeft u nog bestrijding gekregen op deze beslissing?”, zo vragen we.

“Ja, de laatste “aanval”, die ik kreeg, was op de granieten stoep van het postkantoor; toen kwam het in me op: “nu denken ze nog dat hij niet anders dan naar Urk durft te gaan”.

Deze aanval werd door de Heere wonderlijk afgeslagen toen met kracht de woorden “Zo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn?” op me afkwamen “, zo wordt ons verteld. Wanneer op Urk het telegram aankomt is de inhoud ervan binnen een kwartier over heel het dorp verspreid. Wanneer zondags door Riekelt Hoefnagel het blijde bericht aan de gemeente wordt afgekondigd, heft de gemeente aan:

“God zij altoos op 't hoogst geprezen;
Lof zij Gods goedertierenheid,
Die nimmer mij heeft afgewezen,
Noch mijn gebed gehoor ontzeid”.

Op 7 november vindt de bevestiging plaats. Prof. G. Wisse de bevestiger, bepaald de gemeente bij Ez. 3:17 “Mensenkind! Ik heb u tot een wachter gesteld over het huis Israëls; zo zult gij het woord uit Mijn mond horen en hen van Mijnentwegen waarschuwen”.

De bevestigde doet intrede over “Salomo's bede bij de ambtsaanvaarding”. Deze preek verscheen later in druk en mocht, ondanks kritiek, toch een vijfde druk beleven, zo wordt ons verteld.

Zoals we al eerder schreven, betekende de komst van ds. Du Marchie van Voorthuysen een omwenteling in de geschiedenis van de Urker gemeente. De predikant vertelt ons hoe er toen velen uit de gereformeerde kerk tot de gemeente overkwamen. Na een half jaar moest er al een verbouwing plaatsvinden. De consistorie werd naar boven verplaatst. Dat het de Gereformeerde Kerk met zorg vervulde, laat zich denken. “Ach, u moet denken, de Gereformeerde Kerk was op Urk de “staatskerk”, alles was in hun handen en u begrijpt wel: als je van een miljonair tien gulden afpakt, dan wordt hij nog kwaad”, zo legt de predikant het ons uit. Met ds. Doorenbos, die toen op Urk stond was er geen contact. “Hij was natuurlijk een Kuijperiaan maar vergeleken met de huidige gereformeerden was het een oudvader”. In de Herv. Kerk stond toen ds. Van Wieringen. Op zondagen durfden velen de gang naar ,,'t cristelijke kerkje” niet te maken, maar wanneer er door de week de bijbellezingen plaats vonden zat het kerkje vol. In deze weekdiensten werd dan een bijbelboek behandeld of een bijbelse figuur als Ruth, Elia en Eliza.

Wanneer ds. Du Marchie van Voorthuysen een zondag weg was, werd ds. Groen of de Eerw. Heer Aangeenbrug gevraagd. “Van Groen hield ik wel”, zo vertelt de predikant ons. “Hij zei eens tegen me: “Voorthuysen, wij hebben één ding gemeen: we hebben beiden een hekel aan dominees”. Toen hij de eerste keer zou preken op Urk had ik wat reclame voor hem gemaakt, maar het viel aanvankelijk toch wat tegen. Toen één van de diakenen tijdens de tussenzang moest collecteren, dacht hij nog: “waar moet ik nou voor collecteren”, maar na de tussenzang werd het goed gemaakt. Duidelijk werd de lijn: door recht verdoemd en door recht verzoend, getrokken. Eenparig was men van oordeel: “die man moest terugkomen”.

“Hoe was trouwens de overgang naar Urk?”, zo vragen we. “Ik kon ontzettend makkelijk wennen aan de gemeente. We voelden ons thuis in de oude pastorie. We hadden een goede dienstbode in de dochter van ouderling Post, Aaltje. Zij was Aaltje van Andries van Gerrit van Abbe, althans van vaders kant. Van moeders kant was ze van Anna van Jan van Annegien”.

Dan worden de oorlogsherinneringen opgehaald. In de oorlogsdagen waren nog al wat oudere mannen door de Luftwaffe op Urk geplaatst om te registreren welke vliegtuigen er overvlogen. “Daar waren ernstige mannen onder, die ook in ons kerkje kwamen, eerst enkele, later meer. Ze gingen weldra ook de psalmen meezingen en kennen. Af en toe sprak ik voor hen ook een Duitse zin of iets uit de Heidelbergse Catechismus in het Duits. Dat vonden ze prachtig”. Helaas werd dit door Hitler later verboden. Er werd n.1. in sommige kerken op Hitler gescholden en in bedekte termen om zijn ondergang gebeden. Toen de predikant dan ook aan deze mannen vroeg waarom ze niet meer kwamen, antwoordden ze: “Nicht mehr erlaubt, ganz verboten”. Ook herinnert de predikant zich nog hoe Bape, de vrouw van Jan ten Napel op de maandag aan het wassen was, toen er gevochten werd op de Grebbeberg. Op Urk was het gedreun van het schieten heel in de verte zelfs te horen. Tot vrouw Ten Napel, die ook een jongen had, die op de Grebbeberg moest vechten, werd gezegd: “Bape, ik hoor het schieten”. Bape sprak: “Ik hoop dat God hem bewaart of z'n ziel bekeert”.

Toch was ze een beetje vrolijk, want het leefde in haar ziel: “En aan des hemels bogen staat Mijn getuige trouw te schittren in elks ogen”.

In 1942 moet afscheid genomen worden van Urk, wegens vertrek naar Driebergen. Moeilijk was het volgens ds. Du Marchie van Voorthuysen, om afscheid te nemen. Er was zoveel gebeurd. Er waren zulke bijzondere banden. Nog vertelt de predikant: “Er zijn Filistijnen, Moabieten, Ammonieten, Australiërs en Nieuw-Zeelanders, maar er zijn ook Urkers! Als ik over de Ketelbrug rijd en Urk zie

liggen, gaat er nog zoveel door me heen. Wat was Urk toen arm. Maar ik heb nooit één mens horen klagen, 's Zomers moesten ze met hun zeilboten vissen om het brood van de winter te kunnen betalen. Wat was er in die tijd ook een eerbied, ook onder de catechisanten".

Wanneer de dominee zo op z'n praatstoel zit, gaan de gedachte ook terug naar z'n jonge jaren, toen hij nog in de wereld leefde. Verteld wordt van de tijd dat prof. Wisse nog ds. Wisse van Driebergen was. Ds. Wisse, die een liefhebber van vissen was kwam nogal eens vissen in de vijver van hun huis aan de Wildbaan in Driebergen. Daar zaten n.1. heel wat karpers. Ds. Wisse kwam dan in de vroege morgenuren om te voorkomen dat de mensen zouden zeggen: "daar zit hij alweer te vissen, heeft hij niets anders te doen?" "Ook ik", zo vertelt de predikant, zou op een morgen gaan vissen. Ds. Wisse ziet me en zegt: "Zo, Everard, wat zou je ervan zeggen als de Heere je eens visser der mensen zou maken?"

Ik dacht bij mezelf: "dat nooit, dan moet ik altijd naar de kerk". Als jongen van 13 - 14 jaar wist ik wel dat dat niet beleefd was, dus ik maakte me er maar een beetje van af. En dan te bedenken dat twintig jaar later diezelfde prof. Wisse hem zou bevestigen in de vissersplaats Urk!! Met hoogachting spreekt ds. Du Marchie van Voorthuysen over de hoogleraren, van wie hij aan de Theologische School te Apeldoorn onderwijs ontving. De namen van de hoogleraren Van der Schuit, Lengkeek: "wat een ernstige man was dat!" Geels, De Bruin: "Hij was een lief kind van God, zo eerbiedig", worden genoemd. Bijzondere herinneringen, zoals we al eerder zagen, worden bewaard aan prof. Wisse. "Hij liep als predikant in Driebergen nogal eens bij ons binnen op de vrijdagen. Dan kwam de visboer altijd en hij wist hoe de meid bijzondere lekkere visschotels klaar kon maken!". Ook over de bekwaamheid en deskundigheid van prof. Wisse kan nog veel verteld worden. Herinnerd werd aan de redevoeringen, die prof. Wisse hield. "Hoogkerkelijken, hervormden, gereformeerden, leger des heilsmensen, uit alle rangen en standen, ook actrices kwamen naar Wisse luisteren. Hij deelde goede pillen uit en af en toe een suikerklontje".

Ds. Du Marchie van Voorthuysen heeft na z'n vertrek van 1942 nog een tweede keer op Urk gestaan. Van 2 september 1966 tot 30 mei 1974 heeft hij als oud gereformeerd predikant de oud gereformeerde gemeente (een gedeelte dus van zijn eerste gemeente) gediend.

Zelf ziet hij het aldus: "Zo heb ik twaalf jaar op Urk mogen en moeten volmaken".

Meerdere namen van oudere leden van de christelijke gereformeerde kerk zijn, als we ze noemen, bij de oud- herder en leraar nog bekend. Eerlijk wordt ook gezegd: "Als de christelijke gereformeerde kerk zo gebleven was, als het op Urk is, dan had ik er waarschijnlijk niet uit hoeven te gaan".

Nadat we de dominee en zijn vrouw aan de Heere hebben opgedragen en Zijn zegen hebben afgesmeekt over land, volk en kerk, nemen we afscheid van elkaar.

Op de stoep wordt nog gevraagd: "Hoeveel kinderen heeft u?"

"Vijf", is het antwoord.

Dan komt er de Urker liefde uit, als geantwoord wordt: "Oh, dat is een mooi begin, zouden de Urkers zeggen".

Vacant in oorlogstijd.

Opnieuw breekt er, na het vertrek van ds. E. du Marchie van Voorthuysen in begin 1942, een vakante tijd aan voor de Urker gemeente. Riekelt Hoefnagel neemt opnieuw het voorzitterschap op zich. Het scribaat gaat van A. Post over op KL Post. Het ledenaantal van de gemeente is bij het vertrek van Du Marchie van Voorthuysen 360. Ondanks de vakante tijd gaat echter de groei door. Uit het jaarboekje van 1946 blijkt de gemeente gegroeid te zijn tot 450 leden. Dan lezen we de naam van A. Hakvoort als scriba der kerk onder de gegevens van Urk. In de vakante tijd is twee keer een beroep uitgebracht op ds. van Doorn, die vanaf 1942 predikant van 's Gravendeel was. Het tweede beroep wordt aangenomen, zodat in de tweede helft van het jaar 1945 weer een eigen predikant aan de Urker gemeente is verbonden.

Periode van Ds. Van Doorn.

De opvolger van ds. Du Marchie van Voorthuysen wordt door de opvolger van ds. Du Marchie van Voorthuysen bevestigd op Urk.

Hoe kan dat? Ds. C. Smits was predikant van Driebergen geworden in september 1945 nadat ds. Du Marchie van Voorthuysen van Driebergen naar Sliedrecht was vertrokken. Zo was het ds Smits, die ds. Van Doorn tot zijn dienstwerk in Urk inleidde. Nu nog weet een lid der gemeente te vertellen dat ds. Smits bij de bevestiging de gemeente van Urk toesprak: “Gemeente van Urk, U krijgt een bekeerde dominee en daar kunt U blij mee zijn!” Datzelfde lid van de gemeente weet te vertellen dat ds. Van Doorn een lampje nodig had op de preekstoel. Toen ds. Smits een keer in de weekdiensten de gemeente voorging, gaf hij in het vuur van zijn rede per abuis een klap tegen het bewuste lampje. Of het was dat hij zich er aan had bezeerd of dat het was vanwege de schrik, in ieder geval ging ds. Smits nog al te keer en zei: “Wat moet je ook met lampjes op de preekstoel, dat is allemaal voor onbekeerde dominees!” In de periode van ds. Van Doorn is de gemeente weer met een kleine dertig leden gegroeid.

Van mevr. Van Doorn, die onlangs 82 jaar werd, konden we ook nog heel wat herinneringen aan de Urker tijd noteren. Zij vertelde in haar bejaardenwoning te Doornspijk, daags na haar 82e verjaardag, hoe na het eerste beroep van de gemeente Urk in 's-Gravendeel reeds werd gezegd: “Als Urk weer komt dan zijn we hem kwijt”. In de winter vond de verhuizing plaats op 2 december 1945. Zij herinnert zich de ambtsdragers Hakvoort, Van de Berg, Bakkeren Woord nog. Bij de aankomst op Urk sprak ouderling Hakvoort: “Urk is het zoete dal, wie er is, die blijft er al”.

Ook voor de predikantsvrouw is een overgang naar een nieuwe gemeente geen kleine zaak. Mevr. Van Doorn voelde zich echter in Urk weldra op haar plaats. Met de naaste buren, een groenteboer en de fam. Mazereeuw kwamen goede contacten. Wanneer de dominee een vrije zondag had, ging mevrouw meestal naar Apeldoorn, waar ze haar familie had. Daar kon ze dan wat dingen kopen, die op Urk niet te verkrijgen waren, “hoewel je bij Oost de manufacturenzaak ook aardig terecht kon”, zoals ze er aan toevoegt. In de pastorie (Wijk 7-27) bood Willy Woord als dienstbode goede assistentie. “Zij is later met ene Bakker getrouwd”. Wel werd mevrouw bij het huishoudelijke werk geconfronteerd met het primitieve van het Urker leven destijds. Het koken geschiedde op “van die smerige vergassers”, zoals mevrouw het uitdrukt. Ook met het putwater waren nog wel eens

problemen in die tijd. Eens sprong zelfs een buis van het w.c. water, waardoor dat bij het drinkwater terecht kwam. Het drinkwater was daardoor zo verontreinigd dat een neefje dat toen in de pastorie logeerde, uitriep: “Tante Rie, dat water wil ik niet meer hebben”. Er zat niets anders op dan de hele put leeg te maken en te reinigen. Mevr. Van Doorn vertelt.”Omdat we geen kinderen hadden, ging ik meestal met mijn man mee op bezoek. O, wat waren de mensen gastvrij. Het gebeurde eens dat een bus met koorleden niet meer tijdig naar huis kon. Dat was voor de Urkers helemaal geen probleem. In een mum van tijd waren alle leden bij mensen ondergebracht”.

Ook aan het Urker dialect houdt mevr. Van Doorn goede herinneringen. “Ze hebben zo'n leuk toontje in hun spreken”, zo zegt ze.

Zelf kan ze nog één Urker zin uitspreken: “jie moeten op 'n bedde”.

Midden onder het ophalen van de herinneringen aan Urk, vraagt Mevr. Van Doorn opeens: “Och, hoe is het toch met Jacobje, leeft ze nog? Ze kwam wel eens bij ons, dan ging ik vaak met haar wandelen, dan gaf ze me altijd een arm”. Nu blijkt toch wel dat mevrouw de Urker taal wat ontwend is, want Jacobje wordt op Urk “Jaawkien” genoemd. Jaaw-kien Romkes leeft inderdaad nog, ze is ook ruim 82 jaar en woont nog zelfstandig in een bejaardenwoning, zo antwoorden we. Opgetogen over deze dingen worden ook de namen van Klaas en Marrie van de Berg en Frans Post genoemd. Dan vertelt mevr. Van Doorn hoe een lid der gemeente destijds een gruwelijke hekel had aan orgels. Wanneer er gecollecteerd werd voor een orgel zat hij demonstratief met de armen over elkaar. Het bewuste lid was al enkele keren in de pastorie geweest en daar ontvangen in de kamer en suite.

Toen echter een volgende keer de man in het zijkamertje kwam, waar de familie vaak huisde, zag hij daar tot z'n verontwaardiging een huisorgeltje staan. Dat ontlokte bij hem de uitroep. “Oh, hebben jullie ook al zo'n duivelsding?” Ook in die tijd deelde de pastorie mee in de visvangsten. “We vonden dat heerlijk en voor m'n man was het reuze goed, hij tobde namelijk nog al met z'n twaalfvingerige darm”.

Mevr. Van Doorn had de indruk dat er op Urk meer kinderen Gods waren dan in 's-Gravendeel. “Zelf heb ik ook veel geworsteld met de vraag: heb ik het wel goed? Dat heeft me veel uitgedreven tot de Heere en door genade mag ik zeggen dat die vrees van me weggenomen is”.

Van het gemeentelijk leven op Urk kan ze zich nog herinneren dat het verenigingsleven bij de mensen niet zo leefde. De catechisaties van haar man werden wel trouw bezocht. Toen in 1948 de weg naar Ermelo werd geleid, kon de verhuizing via de dijk plaatsvinden. Dat mevr. Van Doorn aan de Urkers gehecht was, moge blijken uit het feit dat ze “ zoals ze ons toevertrouwde, de eerste tijd echt heimwee had naar Urk.

Opnieuw vacant.

Door het vertrek van ds. Van Doorn werd de gemeente vanaf 27 juni 1948 opnieuw vacant. Deze vakante periode zou ruim drie jaar duren. Veel is er over deze vakante periode niet bekend. Wel blijkt uit de opgaven van de jaarboekjes dat deze vakante periode niet remmend heeft gewerkt op de groei van de gemeente. Integendeel in deze vakante periode is de gemeente nog gegroeid tot ver over de 500 leden. In 1951 wordt een beroep uitgebracht op één van de toen beroepbare

kandidaten: Ds. Slagboom. Van ds. Slagboom hoorden we dat hij destijds op tweetal stond met kandidaat Noordergraaf. Het beroep van Urk heeft hem erg bezig gehouden. Hij vertelt: ,,Ik heb het daarmee erg moeilijk gehad, ik ging als het ware al naar het postkantoor om het bericht van aannemen door te geven, maar het werd toch duidelijk: ik moest naar Middelburg".

Toen op Urk de bedankbrief werd ontvangen, werd de kerkenraad direct bijeengeroepen. Het voorstel werd gedaan om bij acclamatie een beroep uit te brengen op kandidaat Den Hertog. Dit beroep werd aangenomen en zo vond op 19 oktober 1951 de bevestiging plaats door ds. W.F. Laman met de woorden uit Gen 24:12 (M.) De intrede vond plaats met 1 Kor. 2:2.

De vijftiger jaren.

De vijftiger jaren zijn voor de Urker gemeente bijzondere jaren geworden. In het begin was de gemeente vacant, doch ook het einde van de vijftiger jaren was een vakante periode. De eerste predikant in deze periode stond slechts kort op Urk. De tweede vakante periode, ontstaan na het vertrek van ds. Den Hertog op 25 juni 1953, is na ruim 4 maanden al weer ten einde. Op 6 november 1953 wordt kandidaat Tanis de nieuwe predikant van Urk. Ruim 4 jaar is hij aan de gemeente verbonden. Op 26 januari 1958, als hij zich aan de gemeente van Middelharnis verbindt, breekt de derde vacante periode van de vijftiger jaren aan. Dan is de gemeente inmiddels gegroeid tot een ledenaantal van 726.

Naast deze, wat dorre gegevens, krijgen we van ds. en mevr. Tanis, wat meer levendige herinneringen.

Al zijn er dan inmiddels ruim dertig jaren verstreken, toch weten zij anno 1984 nog precies "hoe het gegaan is".

Het lag niet in de bedoeling bij de kerkenraad om nog weer een kandidaat te beroepen. Dat blijkt ook uit het feit dat de pastorie inmiddels verhuurd was aan twee gezinnen. Nadat echter half juli kandidaat Tanis een zondag de gemeente heeft gediend, wordt er aandrang op de kerkenraad uitgeoefend om toch op dit besluit terug te komen. Het resultaat is dat het tweetal: ds. M. Baan - kandidaat M.C. Tanis aan de gemeente wordt bekend gemaakt.

Zeven andere gemeenten: Doornspijk, Gorinchem, 's-Gravenzande, Nieuwpoort, Tholen, Vianen en Zuidland, hadden echter al een beroep uitgebracht op de jonge kandidaat. Zelf vertelt hij nu: "Voor twee beroepen moest ik al beslissen en Urk kwam maar niet. Bestrijding bleef niet uit: moest ik maar weer terug naar het maatschappelijk leven? Maar toen werd de verzuchting: "Heere, wat zult Gij dan met Uw grote Naam doen?" Dinsdags las ik in de krant dat ik beroepen was. 's Avonds werd ik erover gebeld. Toen bleek dat de gemeente 's zondags had gestemd en mij beroepen had. De consulent, ds. Jongeleen bleek echter met vakantie, zodat de beroepsbrief nog niet verzonden kon worden. Het vakantie-adres in Heerde werd gevonden, zodat het toch in orde kwam".

Toen de Heere kennelijk had gesproken, hoefde er geen lange periode van bezinning te volgen. Dezelfde week mocht op vrijdag dit beroep met volle vrijmoedigheid worden aangenomen.

Wanneer op 28 oktober 1953 de kandidaat in het huwelijk treedt, is Urk ruim vertegenwoordigd, 's Avonds gaat het bruidspaar in de bus met Urkers mee naar Urk. Wanneer in Elburg nog koffie is gedronken, worden de laatste kilometers naar Urk afgelegd. Indrukwekkend is het voor het bruidspaar als spontaan bij het binnenrijden van Urk ps. 75:1 “U alleen, U loven wij”, wordt gezongen.

Negen dagen later is het ds. W.F. Laman, die met een preek over Jes. 52:7, de kandidaat bevestigt, waarna vanuit Psalm 27:4 de 24 jarige predikant zich aan de gemeente verbindt. Aan de handoplegging namen de predikanten Blom en Van der Ent deel.

Bij de intreedienst wordt ook als vriend het woord gevoerd door ds. A. Vergunst, terwijl namens de studenten gesproken wordt door student F. Bakker.

Het laat zich denken dat het voor een jonge predikant een hele aanpak was in een dergelijke gemeente te beginnen. Toen de voorzittershamer hem in de handen werd gesteld, kwam het op hem af om boven de Urkers en toch naast de Urkers te moeten staan. Zes catechisatiegroepen waren er al in die tijd. Trouw kwam de gemeente op onder de prediking. Ook wanneer de kerstdagen op maandag en dinsdag vielen en er dus vijf diensten waren, was de opkomst bij de laatste dienst niet minder dan bij de eerste. Zelf zegt ds. Tanis nu: “Ik ben er God dankbaar voor dat Urk m'n eerste gemeente was. Urk heeft vormend op mij mogen werken. De Heere heeft ook zegen geschonken. Er waren sprekende dingen. Ik denk nog aan een bidster in de gemeente. Zij was zo bezig met de geestelijke noden dat zij soms aan het eind van de week al wist waar ik 's zondags over zou preken. Zij beleerde je niet, maar vanuit haar geestelijk leven kon ze spreken, waarvan ik veel kon leren. Ik denk ook aan het godvrezend geslacht Bakker. In die tijd waren er gelukkig nog maar vier kerken en een Herv. Evangelisatie. Er was in die tijd nog niet dat afzetten tegen elkaar. Men was vriendelijk tegen elkaar, en er werd open gesproken. Op zondagavonden kwam men wel naar de pastorie. We hebben soms echt goede geestelijke gesprekken mogen hebben. Op de Avondmaalszondagen was het echt de gewoonte om 's avonds naar de pastorie te komen”.

Urker gemeenschap.

Wanneer we met ds. en mevr. Tanis in de Sliedrechtse pastorie spreken over hun Urker jaren, dan blijkt ook dat het gemeenschapsleven, dat toen op Urk gevonden werd, indruk op hen gemaakt heeft. Toen de tweede zondag de predikant aan de kerkenraad vroeg: “Hoe moet dat in dat gezin, waarvan de moeder naar het sanatorium wordt gebracht?”, bleek dat alles voor de acht kinderen al geregeld was. Wanneer een kotter verging, werd door een ieder gezocht naar de opvarenden. Ook stonden alle vissers een percentage van de besomming af, opdat een gedupeerde weer over een grondkapitaal kon beschikken.

Er waren toen al enkele Noordzeevissers. Wanneer echter de vele IJsselmeervissers niet konden uitvaren of weinig palingvangst hadden, ging men in de polder bijwerken in de aardappel- of bietenoogst. Mevrouw Tanis zegt: “Als je zag hoe ze dan gebroken terugkwamen van het werk in de polder, omdat het voor hen ongewoon werk was, dan had je echt met ze te doen!”

Ook toen was Urk erg kinderrijk. Er woonden 63 kinderen in de directe omgeving van de pastorie. Er stonden een keer drie ouderparen bij het doopvont. Samen hadden ze 35 kinderen: van de één werd

de veertiende, van de ander de twaalfde en van de derde de negende ten doop gehouden. Naar de huidige maatstaven is het haast niet te geloven hoe de kinderrijke gezinnen in de kleine Urker huisjes in die dagen konden wonen. Mevr. Tanis vertelt van het Urker huisje van Kees Kramer in Wijk 5. Precies weet ze nog te vertellen hoe alles zich afspeelde in die ene kamer met de tafel in het midden, een linnenkast en zelfs een orgeltje aan de kant. Boven op zolder sliepen de kinderen aan weerszijden van een gordijn. In die dagen kwam het ook regelmatig nog voor dat de dorpsomroeper door de straten ging. Dat gebeurde als er een spreker was voor de jeugd of als ten tijde van een verkoping op het laatst de prijzen gingen zakken. De dorpsomroeper was toen ook wel nodig, want er waren nog maar enkele telefoonaansluitingen. De telefoontjes werden geregeld via een centrale en na 9 uur kon je niet meer bellen, dan alleen via de brandweer en de politie. Ook de verbondenheid met het predikantsgezin en de familie wordt in de Sliedrechtse pastorie als een dankbare herinnering bewaard. Twee kinderen zijn op Urk geboren. “Dominee, gefeliciteerd met je overwinst!” werd er bij de geboorte gezegd. Aan biefstukjes en staafjes “mangelepars” ontbrak het in die dagen niet. Verteld wordt dat op 5 december 12 boterletters aan de pastorie bezorgd werden. De gereformeerde pastorie (destijds bewoond door ds. Groenevelt) werd overigens met 63 boterletters bedeeld. Daar waren de catechisanten later goed mee af.

Dominee Tanis vertelt dat, als hij een zondag uit preken ging, altijd gevraagd werd: “Gaat u nog langs huis?” In dat geval werd er dan altijd gezorgd voor een tas met vis. Ook als hij op een bekend adres moest logeren werd er altijd voor wat vis gezorgd.

In die tijd kwam het ook nog voor dat, nadat een overledene was gekist, de dominee geroepen werd om te lezen en voor te gaan in gebed. “Dit gebruik was al aan het afzakken, maar ik weet dat ik het nog gedaan heb bij het overlijden van Jan Bakker”, zo vertelt ds. Tanis.

Ook werd nog herinnerd de bijzondere plaats, die een bèbe (grootvader) toen innam in een gezin. Zo'n grootvader ging 's morgens vaak van de ene dochter naar de andere en hielp dan met kleine werkzaamheden als aardappelschillen etc. 's Zaterdags was het in die tijd voor Urk al een heel gewoon gezicht wanneer mannen in klederdracht achter de kinderwagen liepen, 's Zondags was het echt te merken dat het zondag was. Alle vissers zorgden ervoor dat ze zaterdagsmorgens op Urk waren. “Wat ik ook nooit vergeet”, zo zegt ds. Tanis, “is dat ik met een oude fiets vanuit m'n studententijd eerst rondreed op Urk. Dat hadden ze gauw in de gaten en met m'n eerste verjaardag in januari stond er een nieuwe klaar”.

Jeugd.

Ds. Tanis vertelt dat het verenigingswerk in die dagen plaats vond in een verenigingsgebouw in Wijk 7. Door de groei van de gemeente kon dat niet meer plaats vinden in de kerk. Boven dat gebouw woonde koster Kramer, beneden waren twee zaaltjes waar de verenigingen vergaderden en de catechisaties gehouden werden. Ook werd daar op zaterdagavonden de kerkenraadsvergadering gehouden. Het was ieder jaar weer een evenement wanneer de jaarvergadering plaats vond. “Men stond gewoon in de rij om wat te doen”, zo vertelt ds. Tanis. “En echt, als je bedenkt dat sommigen slechts 4 jaar lager onderwijs hadden, stond je versteld dan men zulke gedegen onderwerpen kon houden, die echt goed in elkaar zaten”. Trouwens het onderzoek van het Woord des Heeren werd in die dagen duidelijk gezocht, ook bij hen, die de Heere nog niet vreesden.

Juist ook met het oog op de jeugd van de gemeente, neemt ds. Tanis met een bezwaard hart afscheid van de gemeente. Tijdens de laatste catechisatie gaat hij op z'n knieën en bidt de Heere: “O Heere, denk aan deze jeugd”. Wanneer hij nu die jaren overziet, dan zegt hij. “Het waren goede, mooie jaren, als ik het over moest doen dan zou ik sommige dingen anders doen, ik heb de Heere ook om vergeving moeten vragen, maar zoals gezegd: het heeft vormend gewerkt en ik ben de Heere dankbaar voor die jaren”. Met de woorden “De genade van de Heere Jezus Christus, en de liefde van God en de gemeenschap des Heiligen Geestes, zij met u allen. Amen”, vindt het afscheid plaats.

Bijzondere jaren.

De vijftiger jaren waren bijzondere jaren voor de Urker gemeente, zo schreven we hiervoor. De gemeente groeide immers van nog geen 500 leden tot over de 800 leden! Ds. Tanis vertelde dat er velen vanuit de ' Gereformeerde kerk en de Hervormde Evangelisatie tot de gemeente overkwamen. ,,'t Cristelijke Karkien” werd dan ook veel te klein. Men moest zelfs in de paden stoelen plaatsen. Het verenigingsleven moest uitwijken naar Wijk 7. Er was dan ook in de tijd, dat ds. Tanis nog op Urk stond, grond aangekocht voor de bouw van een nieuwe kerk en pastorie. Omdat er nog geen geld was om de bouw van een kerk te financieren, werd eerst een pastorie gebouwd. Het gevaar dreigde immers dat als er niet gebouwd werd, de grond weer afgenomen zou worden. Aan het eind van de vijftiger jaren wordt tot kerkbouw over gegaan. Wanneer we het jaarboekje van 1960 opslaan, dan lezen we onder Urk: Kerkgebouw: Kerkstraat 101 (Na 1 juli Singel).

Het zijn echter niet alleen bijzondere jaren i.v.m. de groei van de gemeente. Het zijn ook bijzondere jaren omdat bij alle zegeningen, die ontvangen zijn, er zich donkere wolken samenpakken rond de Urker gemeente. Ingewijden voelen aan dat het niet goed gaat. Diverse beroepen zijn sinds het vertrek van ds. Tanis uitgebracht. De gemeente is echter vacant gebleven.

Ds. Slagboom vertelt dat hij na 1951 niet meer op Urk heeft gepreekt. Wanneer hij op 5 februari 1960 op een vrijdagavond de gemeente voorgaat, voelt hij dat het intern niet goed zit. Op 29 mei 1960 gaat hij 's zondags de gemeente in beide diensten voor. Nog sterker komt het dan op hem af: “dit gaat fout, dit loopt op een conflict uit”.

In september 1960 loopt het inderdaad op een scheuring uit. Na ruim 66 jaar is de gemeente in tweeën uiteengevallen. Een ieder, die het welzijn van 's Heeren kerk ter harte gaat, zal bedroefd en met smart vervuld moeten zijn. Zo moeten we nu, ruim 24 jaar later, dit hoofdstuk uit het gedenkboekje van ,,'t Cristelijke Karkien”, helaas besluiten. Zo mogen we door Gods genade, ondanks alles, toch ook nog op een volgend hoofdstuk overgaan. Een hoofdstuk dat misschien nog wel wonderlijker van inhoud is, als het hoofdstuk dat we thans afsluiten.

III. Scheuring en voortbestaan van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Urk.

18 september 1960 - De breuk komt tot stand.

Vanaf deze datum hebben wij de eigen notulen kunnen raadplegen. Op zondag 18 september 1960 werd na de middagdienst een ledenvergadering belegd met de mannelijke lidmaten van de toen nog ongedeelde Christelijke Gereformeerde Kerk. Ouderling Woord, voorzitter van de kerkenraad, verzocht te zingen psalm 105:10 en opende met gebed. Na een kort openingswoord door de voorzitter deelt deze mee, dat het beroepingswerk sinds het vertrek van ds. M.C. Tanis naar Middelharnis al verschillende malen ter hand is genomen maar even zovele malen is mislukt. De kerkenraad heeft daarom contact gezocht met ds. H. Visser, voormalig Christelijk Geref. predikant en thans voorganger bij de Chr. Geref: gemeente te Rotterdam-Zuid. In een gesprek, met ds. Visser gevoerd, heeft deze zich, aldus voorzitter Woord, bereid verklaard naar de gemeente van Urk over te komen. Het voorstel van de kerkenraad luidt derhalve op voornoemd predikant een beroep uit te brengen, daar deze zich bereid verklaard heeft om dan later met kerkenraad en gemeente terug te keren tot het verband der Christelijke Gereformeerde Kerken.

Dit door de kerkenraad uitgewerkte voorstel wordt aan de vergadering voorgelegd. Zo kwam onomstotelijk vast te staan, dat het kerkordelijk handelen niet bepaald de sterkste kant was van de toenmalige kerkenraad.

De kerkenraad besloot naar aanleiding hiervan in zijn geheel met naar schatting driekwart van de gemeenteleden (600) uit het verband onzer kerk te treden, waarmee de scheuring een feit werd.

Dat zovelen van de gemeente met de toenmalige kerkenraad meegingen, was dus te wijten aan te weinig besef van een gezond kerkelijk leven.

Vele bladzijden zijn hierover te vullen. In het kader van dit gedenkboek is het o.i. niet passend op alle details in te gaan . De trouw gebleven brs. met hun gezinnen stonden op straat zonder kerkenraad en zonder kerkelijke goederen. Een week van spanning en ongenoegen over een dergelijke werk- en handelwijze van de kerkenraad brak aan. Maar de Heere blijft De Getrouwe, Die niet laat varen de werken Zijner handen. Gods werk kan wel door mensen worden tegen gestaan, maar niet door mensen worden teniet gedaan.

De planting van de aloude Chr. Geref. Kerk hier ter plaatse, waar het voorgeslacht voor gebeden, gestreden maar ook voor geleden heeft, wordt met de hulp van de Heere voortgezet. Men bleef wat men was: Christelijk Gereformeerd! Er werd weer inhoud gegeven aan het beginsel dat de voortrekkers voor ogen stond. Het ging om het zuivere Schriftuurlijke beginsel.

Het pand te bewaren, dat ons was en nog steeds is toevertrouwd, blijft onze roeping.

Constituering gemeente.

Op vrijdag 23 september vond er met een commissie uit de classis Amsterdam een gesprek plaats over de ontstane kerkelijke situatie. De leiding van deze vergadering was in handen van ds. K. Bokhorst uit Naarden.

Ter vergadering waren 29 mannelijke lidmaten aanwezig. De notulen vermelden dat enkele van de trouw gebleven brs. zich nog op zee bevonden.

Deze vergadering had een constituerend karakter; vastgesteld werd wat men was gebleven: Christelijk Gereformeerd. Op deze vergadering werden ambtsbroeders gekozen. Voor het ambt van ouderling werden gekozen, de brs. W. Bakker en H. ten Napel en voor het ambt van diaken br. F. Post. Bovendien kwam aan de orde weer tot een eigen vergaderruimte te komen, voorwaar geen eenvoudige zaak! Op zondag 25 september 1960 kwam de gemeente samen in de Geref. Kerk (Vrijgemaakt). De aanvang van de dienst was 14.30 uur. Voorganger in deze dienst was de consulent ds. K. Bokhorst van Naarden.

Daar de brs. Bakker, Ten Napel en Post nog niet in het ambt van respectievelijk ouderling en diaken waren bevestigd, fungeerde br. Euverman uit Emmeloord als dienstdoend ouderling. De volgende zondag 2 oktober 1960 ging de gemeente in beide diensten voor ds. M.W. Nieuwenhuijze van Amsterdam-W. ln de morgendienst worden de gekozen brs. bevestigd. Plaats van samenkomst was gebouw “Irene”, een openbaar gebouw hier ter plaatse, dat voor verschillende doeleinden wordt gebruikt.

Voorlopig werden hier zondags de diensten gehouden. Vanwege de niet onaanzienlijke moeilijkheden en daarmee bedoelen we: geen eigen predikant, geen kerkelijke goederen en uiteraard het gemeentelijk leven dat zich nog in het stadium van de opbouw bevond, werd op zondag 16 oktober 1960 wederom een vergadering van mannelijke lidmaten belegd. Doel was de kerkenraad uit te breiden. Een drietal ambtsbroeders werd op deze vergadering gekozen. Voor het ambt van ouderling de brs. E. Hakvoort en K. Hoekman. Voor het ambt van diaken br. A. Koffeman. De bevestiging vond enkele weken later plaats. Tot voorzitter van de kerkenraad werd gekozen br. W. Bakker en tot scriba/penningmeester br. F. Post. In maart 1961 werd tot scriba gekozen br. K. Hoekman.

Kerkelijke goederen.

Alle begin is moeilijk, vooral als er iets van de grond af aan opgebouwd moet worden. De kerkelijke bezittingen, zoals reeds opgemerkt, waren nihil. Op de kerkenraadsvergadering van 23 oktober 1960 werd besloten met de kerkenraad van de Chr. Geref. gemeente in onderhandeling te treden omtrent de verdeling van kerkelijke goederen. Een brief om tot dit overleg te komen werd opgesteld en verzonden. Voorts was er enkele malen op diaconaal niveau omtrent deze aangelegenheid tussen beide kerkenraden contact. In maart 1967 werd door de toenmalige kerkenraad - inmiddels “weer overgegaan naar het verband van de Oud Geref. gemeenten - meegedeeld, dat ons geen geldelijke tegemoetkoming zou worden verstrekt.

Wij van onze kant tekenen hierbij aan dat men in juridisch opzicht waarschijnlijk niet verplicht was een evenredig aandeel in de waarde van de kerkelijke goederen aan onze gemeente te voldoen. In

moreel opzicht ligt het o.i. heel anders. Wij achten het echter niet gewenst vanaf deze plaats hierop verder in te gaan, aangezien publiekelijk hierover genoeg is geschreven.

Wel heeft in mei 1982 een gesprek met de kerkenraad van de Geref. Gem. in Ned. (Menorah-kerk) plaats gevonden. (Deze gemeente is namelijk in 1980 afgesplitst van voornoemde Oud. Geref Gemeente)

Uit dit gesprek bleek dat men bereid was aan ons fl 25.000,- smartengeld te vergoeden. Daar er reeds bijna 22 jaren na de scheuring waren verlopen, oordeelden we het niet juist op dit aanbod in te gaan.

Van deze samenspreking werd aan de leden onzer gemeente via "Ons Kerkblad" het hierna volgende bekend gemaakt:

Aan de leden van de Christelijke Gereformeerde Kerk "Eben Haëzer", te Urk.

De Kerkenraad deelt u mee dat hij benaderd is door de Kerkenraad van de Gereformeerde Gemeente in Ned. (Menorah-kerk), alhier, met het verzoek een regeling te treffen t.a.v. de kerkelijke goederen bij de scheuring, die in 1960 plaats vond.

Genoemde Kerkenraad deelde mee dat er in hun midden een verlangen was deze zaak uit de weg te ruimen, aangezien er de overtuiging was dat dit destijds niet in de rechte weg gegaan was. Een aktie onder de leden van genoemde gemeente had inmiddels fl 25.000,- opgebracht. Op zaterdag 15 mei j.l. vond er in de zaal van onze kerk een ontmoeting plaats tussen beide kerkenraden. In een open sfeer kon van beide kanten over deze zaak gesproken worden. Gehoord de toelichting, die ontvangen werd, kon de kerkenraad het volgende besluiten:

a. zijn dankbaarheid uit te spreken tegenover de Gereformeerde Gemeente in Ned. over de erkenning van het morele onrecht dat aangedaan is.

b. uit te spreken dat hiermee door ons vergeven is, terwijl er onzerzijds geen behoefte is een bedrag aan geld in ontvangst te nemen.

c. bekendheid aan dit besluit te geven aan de leden van de gemeente via "Ons Kerkblad", met de mededeling dat er vanaf heden geen reden meer is de leden van de Ger. Gem. in Ned. van onrechtmatig handelen te beschuldigen, ten aanzien van de kerkelijke goederen.

d. de Koning der Kerk te erkennen voor deze unieke ontwikkeling en Hem te smeken Zijn onmisbare zegen hieraan te verbinden.

Urk, 26 mei 1982.

De Kerkenraad van de Chr. Geref. Kerk "Eben Haëzer" te Urk,

Ds. A. van de Weerd, preases,

G. Hoefnagel, scriba.

Verenigingswerk in opbouw.

Wat betreft het verenigingsleven in deze beginfase van opbouw kunnen we alleen melding maken van het besluit der kerkenraadsvergadering d.d. 30 oktober 1960 om het zondagsschoolwerk voort te zetten. Aan ouderling K. Hoekman - reeds vele jaren bekend met het zondagsschoolwerk - werd verzocht de leiding op zich te nemen, een taak die hij gaarne op zich nam. Wegens gebrek aan vergaderruimte kon helaas niet worden overgegaan tot de oprichting van een mannenvereniging, alsmede diverse jeugdverenigingen. Een vrouwenvereniging vergaderde vanaf 18 okt. 1960 in een zaaltje van het gebouw Irene. Bij het twaalfeneenhalfjarig bestaan van de vrouwenvereniging werd door G. Post dit gedicht gemaakt en voorgelezen door Mevr. Van der Heuvel-Hakvoort.

Geachte dames!

In dit gedicht wil ik verhalen en uw aandacht bepalen van wat alzo is gebeurd toen wij in '60 zijn gescheurd. Wij stonden letterlijk op de keien en waren echt niet te benijen verbijsterd hebben we gezien en vol van woede, wel misschien wat er in de godsdienst soms gebeurt

de kerk werd radicaal gescheurd het moest van hogerhand zo wezen wie op Hem bouwt, heeft niets te vrezen want ondanks alle tegenslag dan wil ik zeggen: Vol ontzag De Heere heeft het wel gemaakt al zijn we alles kwijt geraakt. We hebben weer een eigen kerk en wij vrouwen doen ons werk de krans heeft heel wat gepresteerd en God zij daarvoor steeds geëerd. 1960 - 18 oktober alles was nog arm en sober kwamen in Irene - de kleine zaal de vrouwen bijeen, voor de eerste maal vijftien vrouwen - in totaal. Er werd gestemd voor een bestuur

't was een onvergetelijk uur Juffrouw Romkes werd presidente Mevrouw v.d. Berg penningmeester van een kas zonder cente Mevrouw Lumme Post hield de notulen bij en toen waren we allemaal weer blij! Ons aller Jaukie klein van statuur heeft ons geleid, met laaiend vuur

ze heeft geijverd voor de krans Ja Jaukies, was toen heel wat mans! En ook Lumme en Marrie waren zeer goede krachten Want al waren we soms maar met z'n achten

Zij breiden voor tien, dat moet gezegd en dan is er ook vrucht voor ons weggelegd, het geld dat door de vrouwen bijeen is gehaald daar zijn de schulden van de kerk van betaald.

Toen nam ds. Slagboom het beroep aan Jauwkien ging uit de voorzittersstoel vandaan Tot '64 heeft mevrouw Slagboom de krans geleid toen werden de wegen zo geplaveid dat ds. Slagboom naar Dordrecht toeging en Jauwkien mevrouw Slagboom weer verving vrouwen zijn soms vindingrijk daarvan geeft het volgende blijk op een keer werd er besloten ik weet niet, uit wie z'n brein het is ontsproten om een pop aan te kleden dat werd gedaan door één der leden bij de verkoping mocht men raden maar ach, zou dit de naam niet schaden? de naam van Christelijk Gereformeerd? want echt - je doet gauw verkeerd dus ging de pop de kast weer in en bracht het ons geen cent gewin

als ik goed ben ingelicht heette ze Bape, het poppewicht! het tracteren werd ook nog ingevoerd en onze Jauwkien was niet zo beroerd elk lid dat had getracteerd werd door Jauwkien met een toespraak vereerd.

Toch werd het voor Jauwkien wat te druk en kwam mevrouw v.d.Berg op de voorzitterskruk zo zijn jaren voorbij gesneld de krans was paraat, en zorgde voor geld. Het werd eens per jaar aan de kerk afgedragen dan kwam de heer Post het gebouw binnendraven hij dankte de vrouwen en tracteerde banket het gaat om de liefde - zo is het maar net Mevrouw van der Berg is ook geen presidente meer

maar daar kwam mevrouw van Leeuwen voor weer Doch mevrouw van Leeuwen is al wat op jaren en kon zich elke week niet achter de tafel scharen daarom werd mevrouw Hakvoort presidente van de krans nu, die is ook heel wat mans het bedrag dat de krans aan de kerk heeft betaald is 35.000 gulden, in 'r Hollands vertaald dus dames, dat is een heel bedrag het is menige dag - dat ik ze niet zag! Wij zijn Gode dankbaar en heel tevreden ook is er geen lid van ons overleden De Heere die spaarde - Hij gaf ons de kracht Hem wordt ook alleen maar de eer toegebracht ik hoop dat de krans nu nog jaren bestaat ik dank u voor uw aandacht, ik ben uitgepraat.

De door de kerkenraad benoemde bouwcommissie, o.l.v. br. H. Kramer had ondertussen veel voorbereidend werk verricht met het doel te komen tot de bouw van een eigen kerkgebouw. Bij deze activiteiten dienden zich vele problemen aan. Het overleg met de gemeente Urk omtrent de pas verschenen nieuwe bouwverordening liep niet naar wens.

Hoewel het bericht werd ontvangen, dat de reeds ontworpen bouwtekeningen gewijzigd dienden te worden, zette de bouwcommissie met grote toewijding haar werk voort en werden diverse moeilijkheden overwonnen.

Beroepingswerk.

Op zaterdag 12 november 1960 kwamen de mannelijke lidmaten bijeen in één der zalen van de Geref. Kerk (Vrijgemaakt) om te spreken over het beroepen van een eigen herder en leraar. Onder biddend opzien tot de Koning der Kerk besloot men bij acclamatie Ds. D. Slagboom van 's Gravenzande te beroepen. Enkele weken van inspanning volgden en naar we mogen geloven zijn in deze weken veel gebeden opgezonden naai- de troon der genade om de nood ook t.a.v. het beroepingswerk aan de Koning der Kerk bekend te maken De Heere gaf uitkomst en wilde nog bemoeienis hebben met de gemeente van Urk, want tot grote vreugde van de kerkenraad en gemeente mocht Ds. Slagboom vrijmoedigheid ontvangen het beroep te aanvaarden.

In de zondag daarop volgend was het de gemeente vergund samengekomen in gebouw “Irene”, bij de aanvang van de dienst aan te heffen het 6e vers uit Psalm 66:

Door 's Hoogsten arm 't geweld onttogen,
Zal ik, genoopt tot dankbaarheid,
Verschijnen voor Zijn heilig' ogen
Met offers, aan Hem toegezeid.
Ik zal, nu ik mag ademhalen,
Na zoveel bange tegenspoed,
Al mijn geloften U betalen,
U, die in nood mij hebt behoed.

Nieuwe problemen deden zich echter ook thans voor. De huisvesting voor de tot ons over te komen herder en leraar gaf reden tot zorg. Maar de Heere Die een Waarmaker is van Zijn Woord opende ook hier wegen, waardoor dit niet geringe struikelblok tot volle tevredenheid kon worden opgelost. Geheel spontaan werd n.l. een woning beschikbaar gesteld voor het gezin Hoekstra, dat toen nog niet tot ons kerkverband behoorde.

Bij al de stoffelijke uitkomsten die ons als gemeente ten deel vielen, viel er echter ook een donkere schaduw over ons gemeentelijk leven.

Geheel onverwacht op zondag 22 januari 1961 werd door de Heere weggenomen onze ambtsbroeder ouderling E. Hak voort in de ouderdom van 68 jaar.

Hem werden slechts weinige dagen gegeven onze gemeente te dienen. Maar Gods wegen zijn hoger dan onze wegen Treffend is het voorstel van br. Hakvoort, gedaan op d« kerkenraadsvergadering van 7 januari 1961. Wij citeren de notulen.' "Br. E. Hakvoort stelt voor om bij een eventueel sterfgeval in de gemeente, de bedroefde familie tussen de sterfdag en de dag van de begrafenis iedere avond te bezoeker met twee ouderlingen". Wie had ooit kunnen vermoeden dat na dit voorstel, hetwelk door de kerkenraad met algemene stemmen werd aangenomen, br. Hakvoort zelf de eerste overledene in de gemeente zou zijn?

Bevestiging Ds. D. Slagboom:

Op 17 februari 1961 vond in de Geref. Petra-kerk de bevestiging plaats van Ds. Slagboom. Ds. N. de Jong leidde de bevestigingsdienst met Handelingen 20 vers 28. Ds. Slagboom deed zijn intree met de woorden uit Jeremia 6 vers 16:

"Zo zegt de Heere: Staat op de wegen, en ziet toe,
en vraagt naar de oude paden, waar toch de goede weg
zij, en wandelt daarin; zo zult gij rust vinden
voor uw ziel;

Over deze dag viel eveneens een donkere schaduw. De voorzitter van de kerkenraad oud. br. W. Bakker kon vanwege een auto ongeluk hem overkomen deze dienst niet bijwonen Vele weken was hij gedwongen in het ziekenhuis te Harlinger door te brengen. Maar het behaagde de Heere hem weer op te richten en hem daardoor te sparen voor zijn gezin en voor de gemeente. Talrijke predikanten schonken hun aandacht vanaf de scheuring tot aan de intrede van onze eigen herder en leraar aan de gemeente van Urk, door een zondag in onzengemeente voor te gaan. De band der liefde werd merkbaar gevoeld.

De notulen gewagen in dit verband van het feit dat de offervaardigheid goed was in de gemeente.

Impressies Ds. Slagboom.

Naast hetgeen we hier releveerden ten aanzien van het beroepingswerk, willen we ook graag van ds. Slagboom wat impressies vermelden.

In het vorige hoofdstuk meldden we reeds dat Ds. Slagboom in mei nog voorging in de toen nog ongescheurde gemeente. In de tijd van de scheuring voelt hij al duidelijk dat Urk wel eens zijn volgende gemeente kan worden. Op zondag 6 november 1960 dient hij opnieuw de gemeente. Dit gevoelen wordt dan alleen nog maar bevestigd.

De bevestiging komt echter die zaterdag daarop, wanneer, zoals we hierboven zagen, het beroep wordt uitgebracht. Mevr. Slagboom vertelt nog hoe ze sprak: “Man, dat kan toch niet met zo'n handjevol mensen”.

Maar in die tijd van beraad kwam de Heere Zelf alle bestrijdingen wegnemen met de woorden: “Wie zijt gij, o grote berg? Voor het aangezicht van Zerubbabel zult gij worden tot een vlak veld”.

Duidelijk kreeg ds. Slagboom te zien dat in 1951 de weg naar Urk van benedenuit open lag, maar dat nu in 1961 de weg van Boven uit ontsloten werd.

's Zaterdags waren vier Urker kerkenraadsleden (E. Hakvoort, K. Hoekman, W. Bakker en F. Post) 's middags in de pastorie van 's-Gravenzande geweest. Pas laat in de avond van diezelfde zaterdag maakt Ds. Slagboom bekend dat hij met alle vrijmoedigheid het beroep heeft aangenomen. Zelf vertelt hij dat toen 's zondags op Urk gezongen werd Ps. 118:4 “De Heere is aan de spits getreden”.

In de tijd, die aan de bevestiging voorafgaat, wordt het wel als een beproeving ervaren dat er juist dan drie leden van de gemeente overlijden. In heel die periode, die ds. Slagboom op Urk staat, overlijden er ook drie. Wonderlijk heeft de Heere gezorgd, niet alleen voor de gemeente, maar ook voor het predikantsgezin. “We wisten niet eens in welk huis we zouden wonen”, zo wordt ons door het echtpaar Slagboom nu verteld. ,,Ik heb bijna in alle Urker kerkgebouwen gepreekt bij trouwerijen en begrafenissen”. Twee keer werd in de Herv. Kerk een huwelijksdienst geleid. In de Gereformeerde Bethel- en Petrakerk werd een rouwdienst geleid. In de Petrakerk vond de bevestiging en intrede Plaats. In de Vrijgemaakte Kerk werd een dienst geleid en vanuit het oude “Christelijke” kerkje werd Gerrit Hakvoort begraven.

Medewerking - De vergunning verkregen.

De activiteiten van de bouwcommissie m.b.t. de bouw van een eigen kerkgebouw met pastorie kwamen thans in een vergevorderd stadium. Het geheel werd geraamd op f.250.000,--Bestek en tekening waren goedgekeurd. De aannemers zagen met ons naar de dag uit, dat men met de bouw zou kunnen beginnen. Er was echter een grote belemmering, daar er toestemming vereist was van het desbetreffende departement in Den Haag. Tengevolge van de economische omstandigheden in die tijd was een en ander verre van gemakkelijk. Telefonisch contact baatte niet.

Weliswaar werden herhaaldelijk stappen ondernomen, maar men kwam niet verder dan een vage toestemming, dat onze aanvraag te zijner tijd behandeld zou worden. Derhalve moest een andere weg worden bewandeld, maar welke……?

Urkers zijn vrijmoedig in zulke zaken. Ze houden niet van ambtelijke en officiële wegen. Persoonlijk contact wordt meer door hen op prijs gesteld. Dat is ook in deze zaak gebeurd.

We zullen dit wat nader toelichten door de ondervindingen op dit punt van Ds. Slagboom - die hij desgevraagd meedeelde - hieronder te verhalen:

“Op een morgen had ik bezoeken afgelegd in de gemeente. Thuisgekomen om ongeveer half één hoorde ik van mijn vrouw, dat één van de aannemers had gebeld. Deze deed het voorstel naar de

minister in Den Haag te gaan, in die tijd minister J. van Aartsen van wederopbouw en volkshuisvesting.

Ik vroeg me af, hoe men zich indacht een gesprek te kunnen verkrijgen met de minister in eigen persoon. Toen ik me naar de aannemers begaf teneinde met hen mee te gaan, bleek dat mevrouw Van Aartsen reeds gebeld was op haar privéadres.

Met gemengde gevoelens tegenover een dergelijk plan ging ik mee, in afwachting van datgene, wat zou komen. De auto van één van de aannemers, een grote wagen met een hoog benzineverbruik werd in Emmeloord omgewisseld tegen een kleine volkswagen. Ondanks “huur” zou dit goedkoper zijn. De reis naar Den Haag werd aanvaard met z 'n drieën. Hun stellige beweringen ten spijt zag ik ons op dat moment nog niet zitten in het huis van een minister. We waren al vroeg in Scheveningen. Daar gebruikten we een kop koffie en wachtten op de tijd dat we de minister weer zouden bellen voor een nadere afspraak. Dat laatste werd overigens aan mij overgelaten, hetgeen tegen half zes gebeurde.

Mevrouw Van Aartsen nam de telefoon aan en antwoordde dat we haar man zo ongeveer kwart over zes konden bellen. Toen ik erover sprak, dat we de bedoeling hadden haar man te spreken in eigen huis, vroeg zij: waar bent u dan?” Mijn antwoord luidde: “ in Scheveningen, niet zover van de Van Alkemadelaan”. Zij was een en al verbazing, maar beloofde deze zaak met haar man te bespreken. Wij moesten dan maar weer bellen om kwart over zes.

En jawel……tegen die tijd kregen we de toezegging, dat we om zeven uur verwacht werden. De minister zou een half uur voor ons uittrekken. Op de afgesproken tijd bevonden we ons in het huis van de minister. We kregen koffie met koek en goede sigaren. Tevoren was bepaald, dat ik - optredend als woordvoerder - de minister zou wijzen op de noodzaak van de kerkbouw. Voor één van de aannemers was dat moeilijk, daar hij kerkte in de gemeente, die was heengegaan. Achteraf viel het hem toch niet zó erg moeilijk om te luisteren. Trouwens het ging er ons niet om, ons tegenover iemand op te stellen. Het ging ons heel eenvoudig om een plaats, waar we binnen de Christelijke Gereformeerde Kerk, het Evangelie van vrije genade mochten verkondigen en horen. De minister begreep onze omstandigheden en beloofde dat 1 september 1961 met de bouw zouden kunnen aanvangen. Wanneer we eigenlijk al bezig waren, weet ik niet meer precies: wel voor die datum. “Op” Urk kan veel! De Heere neigde de harten. Dat heb ik in die tijd mogen opmerken. Hij gaf weer een plaats waar de prediking van zonde en genade klinken mocht”.

Tot zover de herinneringen van Ds. Slagboom aan deze episode.

Op zaterdag 1 oktober 1961 vond onder grote belangstelling de eerste steenlegging plaats, welke plechtigheid door Ds. Slagboom werd verricht. Ds. Slagboom sprak bij deze plechtigheid nog een kort woord naar aanleiding van Psalm 126:5. Aan het slot van deze plechtigheid, verzocht onze oude br. G. Hakvoort, samen het vierde vers uit Psalm 113 te zingen. Aan dit verzoek werd gaarne voldaan.

De bouw voltooid.

De bouw vorderde snel, zodat op zaterdag 24 maart 1962 de eerste kerkenraadsvergadering in het eigen verenigingsgebouw kon worden gehouden. Ds. Slagboom opende deze vergadering en sprak

enkele woorden n.a.v. 2 Kronieken 30 vers 1-9. Ter vergadering kwamen eveneens de eerste belijdeniscatechisanten voor de kerkenraad.

Op 1 juni 1962 brak voor de gemeente de belangrijke datum aan dat het nieuwe kerkgebouw officieel in gebruik kon worden genomen.

Allereerst past ons de Heere te danken, Die door Zijn goedheid het mogelijk gemaakt heeft de gemeente weer een nieuw kerkgebouw te schenken. Vervolgens mag ook niet gezwegen worden over het vele werk dat de bouwcommissie verricht heeft.

Groot was ook de offervaardigheid in de gemeente. De Heere heeft duidelijk de harten geneigd. Ook buiten de gemeente werd - financieel - meegeleefd met Urk.

In “De Wekker” was aandacht besteed aan onze benarde financiële omstandigheden. Dat heeft er toe geleid dat vele gemeenten uit ons kerkverband spontaan een extra collecte voor de gemeente van Urk hielden. Een lijst van deze gemeenten treft u in de bijlage van dit boek aan.

De voorzitter van de bouwcommissie br. H. Kramer overhandigde bij de ingebruikname de sleutel van het kerkgebouw aan Ds. Slagboom.

De kanselbijbel werd geschonken door br. J. Hakvoort en “het schip” dat in de kerk hangt (thans boven de preekstoel) werd vervaardigd door br. J. Koffeman.

Verschillende genodigden waren hierbij tegenwoordig, o.a. de predikanten Bijleveld, namens de classis Amsterdam en de oud-predikanten Van Doorn, Den Hertog en Tanis, alsmede prof. Van der Schuit, - zoals de notulen vermelden - uit erkentelijkheid.

De naam van ons kerkgebouw luidt: “Eben Haëzerkerk ' (steen der hulpe) tot hiertoe heeft de Heere geholpen. Ds. Slagboom hield een predikatie over Haggai 2:10 “De heerlijkheid van dit laatste huis zal groter worden dan van het eerste, zegt de HEERE der heirscharen; en in deze plaats zal Ik vrede geven, spreekt de Heere der heirscharen”. Br. K.v.d.Berg werd bereid gevonden geheel belangeloos het kosterschap te behartigen.

Voortgang - verdere groei.

Het gemeentelijk leven verliep vervolgens stil en niet ongezegend verder. Aangezien er nu eigen vergaderruimte ter beschikking stond werd besloten diverse verenigingen op te richten, opdat het verenigingsleven weer voortgang kon hebben. Bovendien werd besloten de vergaderruimten niet te gebruiken voor politieke doeleinden, terwille van bewaring der eenheid en de vrede in de gemeente. Ook blijkt uit de notulen dat het ledenaantal gestadig toenam. Dit werd mede veroorzaakt door de terugkeer van gezinnen die op 18 september 1960 eerst met de voormalige kerkenraad waren overgegaan naar de Chr. Geref. Gemeente. (Ds. Visser).

Op de kerkenraadsvergadering van 16 maart 1963 nam de kerkenraad het besluit de belijdeniscatechisanten een geschenk te geven in de vorm van een boek(je) ter gedachtenis aan het uur, dat het ja-woord werd uitgesproken voor Gods heilig aangezicht.

In het najaar van 1963 deed de kerktelefoon zijn intrede.

Op vrijdag 3 april 1964 werd het twaalf en een half jarig ambts- en huwelijksjubileum van Ds. Slagboom herdacht. Voor de leden, alsmede de catechisanten werd een receptie gegeven in het verenigingsgebouw.

Tot op de dag van vandaag wordt met dankbare herinnering gesproken over de intensieve arbeid van Ds. Slagboom in de gemeente.

Zelf vertelt Ds. Slagboom hoe vooral na de opening van de nieuwe kerk de gemeente weer groeide. In de drie en half jaar, die hij de gemeente mocht dienen is de gemeente gegroeid van plm. 250 tot 380 leden. Zo mocht de zegen des Heeren ervaren worden.

Ook allerlei materiële zaken heeft hij met liefde voor de gemeente willen behartigen. Zelf vertelt hij hoe iedere week samen met br. Frans Post het geld van de collecten werd geteld. Ook ging hij zelf naar de bank voor het afsluiten van de hypotheek.

Samen met br. A. de Wit werd een gesprek gevoerd met prof. Versteeg over de subsidie voor de kerkbouw. Daarop vond in Den Haag een gesprek plaats op het Departement van Volkshuisvesting in verband met de omstandigheid dat de door Volkshuisvesting aan onze gemeente toegezegde subsidie nog steeds niet was ontvangen. Dat dit gesprek aan het doel heeft beantwoord moge blijken uit de notulen van 27 juni 1964. In voornoemde notulen lezen we dat een bedrag van fl. 60.000,-- is toegezegd. Ook vertelt Ds. Slagboom hoe er in de strenge winter van 1962 brieven op de kerkenraadtafel kwamen met allerlei kritische aanmerkingen t.a.v. het kerkenraadbeleid. Heel pastoraal werd toen besloten: laten we maar even wachten tot de winter is afgelopen en de betrokken broeders weer aan het werk zijn, dan zullen de meeste problemen wel weer zijn opgelost! Ook daarvoor gold dus: “Laat het maar eens overwinteren”!

Vacant.

In de zomer van 1964 ontving Ds. Slagboom een beroep uit de gemeente van Dordrecht-C.

Enige weken van spanning volgden voor de gemeente. Helaas meende Ds. Slagboom het beroep te moeten aannemen.

Op 13 september 1964 preekte Ds. Slagboom afscheid met de woorden uit Hebreen 2:3.

“Hoe zullen wij ontvlieden, indien wij op zo grote zaligheid geen acht nemen? dewelke, begonnen zijnde verkondigd te worden door de Heere, aan ons bevestigd is geworden van degenen, die Hem gehoord hebben”.

Zo zag de gemeente deze vaderlijke herder node heengaan. Veel heeft deze herder en leraar voor de gemeente van Urk mogen betekenen. Wel en wee van de gemeente, vanaf haar begin werd door hem ondervonden. Het heil van Sion en het welzijn van onze gemeente lag hem na aan het hart. Drie en een half jaar is maar een korte tijd, maar 's Heeren wegen lopen anders dan onze wegen. Op de kerkeraadsvergadering van 26 september 1964 werd br. ouderling W. Bakker wederom tot voorzitter van de kerkeraad gekozen.

Nieuw orgel.

Op de kerkenraadsvergadering van 13 maart 1965 werd besloten een pijporgel aan te schaffen, teneinde tot een betere begeleiding van de gemeentezang in de eredienst te komen. De orgelcommissie, bestaande uit de brs. J. Bakker Jzn. en F. Post, won hierover nadere informatie in. De prijs bedroeg fl. 26.000,-. Het lag in de bedoeling dit orgel te plaatsen op de gaanderij tegenover de preekstoel. Eind 1968 werd dit orgel in gebruik genomen. Ds. Van Leeuwen hield toen een meditatie, terwijl de heer Zwart uit Kampen het orgel introduceerde.

Kanselboodschappen 1965 - 1978 - 1983.

De wereldgelijkvormigheid ging ook aan de gemeente van Urk niet onopgemerkt voorbij.

Gelet op het ja-woord uitgesproken bij de bevestiging in het ambt, waarbij men beloofde erop toe te zien, of een iegelijk zich behoorlijk gedraagt in belijdenis en wandel - zag derhalve de kerkenraad het als zijn taak zich na 1960 driemaal tot de gemeente te richten met een kanselboodschap. De laatste kanselboodschap werd voorgelezen tijdens de morgen- en middagdienst op zondag 13 maart 1983. Naar het ons toeschijnt doen wij er goed aan deze laatste kanselboodschap hier op te nemen:

KANSELBOODSCHAP

bestemd voor de CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERK “EBEN HAEZER” TE URK

De kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk “Eben Haëzer” te Urk wil, gelet op de taak acht te geven op de kudde, waarover de Heere hem gesteld heeft, via een kanselboodschap zich richten tot de gemeente. De kerkenraad is er van overtuigd dat het enkel en alleen door de goedheid, trouw en lankmoedigheid van de Heere is, dat er nog sprake kan zijn van een gemeentelijk leven. Vooral wanneer gelet wordt op de moeilijke omstandigheden, waaronder de gemeente ruim twintig jaar geleden kwam te verkeren.

Dat de gemeente sindsdien in ledental bijna verviervoudigd is, had niemand kunnen denken.

Dat de Heere nog trouwe wachters op Sions muren deed arbeiden in de gemeente en dat zo tot op de dag van vandaag het Evangelie van Gods vrije genade nog mag klinken, is een onverdiende zegen.

Met ootmoedigheid en dankbare herinnering mag dan ook gezien worden op het werk van ambtsdragers, van wie er at meerderen ontslapen zijn. De Heere heeft al die arbeid niet ongezegend gelaten. Dwars door alles heen bleek dat de Heere de naam der gemeente “EBENHAEZER” in rijke mate wilde vervullen, zulks ondanks de vele ambtelijke en gemeentelijke zonden.

Nu de gemeente echter in de loop der jaren tot de huidige grootte is uitgegroeid, moet de vraag ook gesteld worden hoe de ontwikkeling van de geestelijke wasdom is geweest. Helaas moet de kerkenraad vaststellen dat deze zich niet in gelijke mate heeft ontwikkeld.

Al mag niet ontkend worden dat de werking van de Heilige Geest nog bespeurd kan worden in het midden van de gemeente, toch moet via de huisbezoeken ook een grote mate van onverschilligheid

en onkunde ten aanzien van de dingen van Gods Koninkrijk geconstateerd worden. De wereldgelijkvormigheid, waar de Heere in Zijn Woord zo ernstig voor waarschuwt, neemt hand over hand toe. Deze wordt zowel binnen als buiten de woningen gezien.

Te noemen valt ook de verderfelijke invloed van de televisie en allerlei radioprogramma's en lectuur. Ook wereldse kleding, ruw spraakgebruik, toenemend gebruik en misbruik van sterke drank en het barbezoek van de jeugd, zijn zaken, die de kerkenraad met veel zorg vervuld doet zijn. Overigens is de kerkenraad zich bewust dat deze opsomming nog geenszins volledig is. De gevolgen zijn echter duidelijk waarneembaar. Er zijn meerderen, die niet meer in getrouwheid opkomen onder de prediking van Gods Woord; het gezag van de ambten is afgenomen; voor het lezen en bestuderen van Gods Woord is een verminderde belangstelling, het ledenaantal van meerdere verenigingen is gelet op de grootte van de gemeente, erg laag. Dit alles, ondanks dat de Heere zo duidelijk zegt: "Onderzoekt de Schriften, want gij meent in dezelve het eeuwige leven te hebben, en die zijn het die van Mij getuigen".

Niet minder ernstig is een geestelijke zelfingenomenheid en dodigheid, waarbij men wel voor de waarheid is, maar de kracht ervan niet kent en zoekt.

Wanneer deze ontwikkelingen zich doorzetten, dan kunnen we niet anders verwachten dan dat de Heere met Zijn verbondswraak zal komen, zoals de psalmdichter dat aldus verwoordt:

"Maar zo zijn kinders ooit Mijn zuiv're wet verlaten,
Zo 't richtsnoer van Mijn recht ter reegling niet kan baten,
Zo zij ontheiligen, wat Ik heb voorgeschreven.
Dan mogen zij gewis voor Mijne straffen beven".

De kerkenraad roept de gemeente op om samen deze zaken voor de Heere neer te leggen in de weg van het gebed.

Een ieder zoeke de schuld van dit alles in zijn of haar leven. Laat het aller bede zijn of de Heere door Zijn Geest en Zijn Woord in ons midden wil wonen en werken. Hij heilige ook deze roepstem aan ieders hart.

Hij geve ware bekering en verbrijzeling des harten.

De leden van de Kerkeraad zijn, als ambtsdragers, overtuigd van het gebrekkige van al hun werk.

Niettemin roepen zij de gemeente op de Koning der Kerk, Die de grote Ambtsdrager is, om Zijn zegen voor alle ambtelijke arbeid af te smeken. In Hem ligt immers een volheid van genade. In Hem ligt immers ook de toekomst voor Zijn Kerk vast. Vanuit dat licht bezien wil de Kerkenraad met alle klem deze boodschap richten tot de gemeente. Vanuit dat licht bezien wil de kerkenraad ook deze boodschap besluiten met de oproep, waarmee Mozes zich in de naam des Heeren tot het volk Israël richtte:

"Wanneer gij der stemme des Heeren Uws God, zult gehoorzaam zijn, houdende Zijn geboden en inzettingen, die in dit wetboek geschreven zijn; wanneer gij u zult bekeren tot de Heere uw God, met

uw ganse hart en met uw ganse ziel. Want ditzelve gebod, hetwelk ik u heden gebiede, dat is van u niet verborgen, en dat is niet verre……

Want dit woord is zeer nabij u, in uw mond, en in uw hart, om dat te doen. Ziet ik heb u heden voorgesteld het leven, en het goede, en de dood en het kwade. Want ik gebied u heden, de Heere, uw God lief te hebben, in Zijn wegen te wandelen en te houden Zijn inzettingen en Zijn rechten, opdat Gij levet en vermenigvuldigt, en de Heere, uw God u zegene.

Ik neem heden tegen ulieden tot getuigen de hemel en de aarde; het leven en de dood heb ik u voorgesteld, de zegen en de vloek! Kiest dan heden het leven, opdat gij levet, gij en uw zaad “.

Deut. 30:10, 11, 14,15,16,(ged.) en 19.

Spanning in de gemeente.

De problemen bleven de gemeente van Urk niet bespaard. Moeilijke tijden braken voor haar aan: Enerzijds was dit te wijten aan de omstandigheden, dat sinds het vertrek van Ds. D. Slagboom nog niet in de vacature was voorzien, anderzijds heersten er grote spanningen in de gemeente m.b.t. de lidmaatschapsaanvrage van Ds. H. Visser.

Hij was predikant bij de Chr. Geref. gemeente hier ter plaatse. Classicale bijstand was zelfs noodzakelijk. Hoewel hierover veel te schrijven valt zullen wij op deze aangelegenheid niet dieper ingaan.

In de vacature van Ds. D. Slagboom werden achtereenvolgens beroepen: kandidaat G. Bouw en de predikanten. Venema, Baan, Van Zonneveld, Van Leeuwen, Sneep, Van der Ent, Bijleveld, Tamminga, Smits, Den Butter, Baan, kandidaat Van Sorge en Ds. Slagboom.

Ruim vier jaar is de gemeente vacant geweest. De Heere baande echter door de woeste baren en brede stromen ons een pad.

Voortgaande zorg des Heeren.

Op 10 maart 1968 werd met algemene stemmen een beroep uitgebracht op Ds. Van Leeuwen van Rotterdam-West. De Heere toonde zich een verhoorder der gebeden. Tot grote vreugde van de kerkenraad en de gemeente nam hij het op hem uitgebrachte beroep met volle vrijmoedigheid aan. De bevestiging vond plaats op 5 juli 1968. De bevestiger was Ds. D. Slagboom, die tot tekst had gekozen Exodus 25:22.

Intrede werd gedaan uit Kolossensen 1: 27b en 28: “welke is Christus onder u, de Hoop der heerlijkheid; Denwelken wij verkondigen, vermanende een iegelijk mens, en lerende een iegelijk mens in alle wijsheid, opdat wij zouden een iegelijk mens volmaakt stellen in Christus Jezus”. Op de kerkenraadsvergadering van 25 april 1970 werd besloten om één keer per maand een kerkblad te laten verschijnen. In de redactiecommissie namen zitting - Ds. H. van Leeuwen en de brs. A. Koffeman en G. Post.

Afscheid broeders van het eerste uur.

Op 1 januari 1972 nam br. ouderling W. Bakker afscheid van de kerkenraad. Vele jaren diende hij de gemeente in beide ambten.

Allereerst als diaken en later als ouderling in de nog ongedeelde gemeente van vóór 18 september 1960, daarna vanaf 25 september 1960 tot 1 januari 1972. Deze br. met zijn grote kerkelijke ervaring ging het welzijn van de gemeente zeer ter harte. Vooral na 1960 verrichtte br. Bakker veel werk. Hij is derhalve een grote steunpilaar voor de gemeente geweest.

Hij overleed op 17 januari 1979 in de ouderdom van 69 jaar. Ook op 1 januari 1972 nam br. diaken F. Post afscheid van de kerkenraad.

Vanaf de scheuring tot half maart 1961 was deze br. zowel scriba als penningmeester, terwijl hij vanaf maart 1961 tot april 1965 en vanaf 1 januari 1968 tot 1 januari 1972 het financiële beheer van de gemeente voerde. Dit laatste werk verschafte hem zeer veel genoegen. In de goede zin van het woord gesproken, beheerde hij de financiën van de kerk alsof het zijn “eigen” betrof. Hij overleed op 25 februari 1980 in de ouderdom van 76 jaar. Onder de broeders van het eerste uur mag ook de naam van K. Hoekman niet ontbreken. Deze br. had een brede kerkelijke en maatschappelijke bekendheid in de plaats onzer inwoning.

Hij heeft vele jaren in het ambt van ouderling de christelijke gereformeerde kerk “Eben Haëzer” gediend. Het zondagschoolwerk had de liefde van zijn hart.

Met betrekking tot de drankbestrijding mag zijn naam ook met ere genoemd worden.

Na een langdurig ziekbed i.v.m. een slopende ziekte overleed deze broeder, terwijl hij officieel nog in het ambt stond.

Onderwijs.

Dat de kerkenraad ook betrokken was bij het onderwijs moge blijken uit de notulen. Deze vermelden namelijk, dat pogingen zullen worden ondernomen, om te komen tot de oprichting van een eigen Reformatorische MAVO in samenwerking met die omliggende gemeenten uit de regio, die eveneens het belang van het reformatorisch onderwijs voor onze kinderen ter harte gaat.

Enkele malen zijn besprekingen hieromtrent te Emmeloord gehouden.

Bij de interkerkelijke samenwerking was ook ds. Van Leeuwen nauw betrokken. De plannen waren reeds in een ver gevorderd stadium. Helaas zijn door omstandigheden die plannen niet gerealiseerd.

Aangaande de zorg met name het voortgezet onderwijs nam de kerkenraad op zijn vergadering van 27 april 1984 het besluit een verzoek te richten tot het bestuur van de Van Lodenstein-Scholengemeenschap te Amersfoort, teneinde de mogelijkheid te onderzoeken en te overwegen een dependance te Emmeloord, Urk of directe omgeving te stichten. Ook dit kon geen doorgang vinden, doordat op het scholenplan 1985 een reformatorische Mavo en Havo te IJsselmuiden vermeld stond.

Zodoende is echter toch binnen afzienbare tijd de mogelijkheid voor voortgezet onderwijs op reformatorische grondslag in onze regio geschapen.

Weer vacant.

In november 1972 ontving ds. Van Leeuwen een beroep van de gemeente Soestdijk. Tot vreugde van de gemeente mocht hij aan ons verbonden blijven. Dat echter vreugde en weemoed elkaar kunnen afwisselen, kon toen door ons nog niet worden overzien. Het volgende beroep op hem uitgebracht, namelijk door de gemeente van Elburg, werd door hem in maart 1973 wel aanvaard.

Op 11 mei 1973 nam Ds. Van Leeuwen afscheid van de gemeente.

De tekst was uit Jesaja 33:21: “Maar de Heere zal aldaar bij ons heerlijk zijn, het zal zijn een plaats van rivieren, van wijde stromen; geen roeischuit zal daar doorvaren en geen treffelijk schip zal daar overvaren”.

Bijna vijf jaar mocht Ds. Van Leeuwen onze gemeente dienen.

“Veel verloor onze gemeente in deze bekwame prediker. Wederom was de gemeente vacant. Ongetwijfeld zullen er gemeenteleden zijn geweest, die gedachtig aan de vorige vacante periode, mismoedig en somber de toekomst tegemoet zagen.

De Opperherder waakt. Hij bestuurt en regeert alle dingen. Niet alleen het grote wereldgebeuren, maar ook het gemeentelijk leven.

Hij staat als “De Getrouwe” in voor Zijn Woord. De eerste predikant, die na het vertrek van ds. H. van Leeuwen werd beroepen was ds. P. Beekhuis. Hij bedankte echter.

Ds. M. Vlietstra ontving het volgende beroep. Ook hij had geen vrijmoedigheid, waardoor van hem ook een bedankbrief werd ontvangen. Het derde en vierde beroep werd uitgebracht op de predikanten G. Bouw en B. de Romph. Van beiden werd eveneens een bedankbrief ontvangen. Op woensdag 13 februari 1974 (Biddag) kwamen de mannelijke lidmaten samen, teneinde te stemmen over het door de kerkenraad aan de gemeente bekend gemaakte voorstel bij acclamatie kandidaat A. Baars beroepen. De leiding van deze vergadering berustte bij ds. H. van Leeuwen, oud herder en leraar onzer gemeente, die deze dag als gastpredikant in ons midden was. Van de 80 aanwezige brs. sprak niemand zich uit tegen dit voorstel van de kerkenraad. Kandidaat A. Baars werd aldus met algemene stemmen door de gemeente beroepen.

Weken van spanning volgden, temeer daar er nog 17 beroepen op hem waren uitgebracht.

Maar zie, de Heere ontfermde Zich, ondanks onze afmakingen, tekortkomingen en zonden over de gemeente van Urk.

Tot grote vreugde van kerkenraad en gemeente nam kandidaat Baars het beroep aan.

Een gastpredikant, welke de zondag daarop volgend voorging, deelde aan de gemeente mee dat kandidaat Baars het beroep naar Urk had aangenomen. Hij merkte toen terecht op: “En waarom de gemeente van Urk? De gemeente van Urk verschilt toch niet van de gemeenten, die een bedankbrief

ontvingen?” Het is alleen toe te schrijven aan de nooit aflatende trouw van de Heere. De Heere bepaalt de maat der zegeningen en der beproevingen.

Ds. M.C. Tanis van Sliedrecht bevestigde op vrijdagmiddag * 28 juni 1974 in de Geref. Petra-kerk kandidaat A. Baars in het ambt. Ds. Tanis had tot tekst gekozen Efeze 3:16 en 17. Zeer veel belangstellenden woonden 's avonds de intrede van kandidaat Baars bij, welke geschiedde met de woorden uit Efeze 6.18 en 19: “Met alle bidding en smeking, biddende te allen tijd in den Geest, en tot hetzelve wakende met alle gedurigheid en smeking voor al de heiligen; En voor mij, opdat mij het Woord gegeven worde in de opening mijns monds met vrijmoedigheid, om de verborgenheid van het Evangelie bekend te maken”.

Zo mocht de gemeente zich verheugen weer een eigen herder en leraar in haar midden te hebben.

Verbouwing kerk.

Was bij de komst van ds. Van Leeuwen het ledenaantal van de gemeente nog rond de 400, sindsdien is er sprake van een gestadige groei.

Aanvankelijk kon de toeloop nog goed opgevangen worden, doch toen in de zeventiger jaren het ledenaantal boven de 600 kwam te liggen, werden plannen voor uitbreiding van het kerkgebouw noodzakelijk.

Deze groei werd voor een deel veroorzaakt door de ontstane verontrusting in de Gereformeerde Kerk hier ter plaatse. Voor een ander deel was deze groei te verklaren vanuit de keuze van jonge mensen, die vóór hun huwelijk vanuit verschillende kerken afkomstig waren, in de trouwdag besloten tot onze gemeente over te gaan teneinde de eenheid in hun huwelijk te bevorderen.

Toen dan ook het aantal zitplaatsen zondag op zondag te kort bleek te zijn, zag de kerkenraad zich genoodzaakt plannen tot uitbreiding van het kerkgebouw met bijbehorende zaalruimte tot ontwikkeling te brengen.

In oktober 1974 kwamen de eerste plannen bij de kerkenraad ter tafel.

Voor nadere uitwerking daarvan werd er een bouwcommissie ingesteld.

Een ontwerpschets, gemaakt door br. A. de Wit, toonde twee mogelijkheden aan voor het realiseren van deze uitbreiding:

a. de gaanderij te vergroten;

b. een uitbreiding in oostelijke richting;

Op 17 januari 1975 werd aan architect Ir. Oskam uit Dordrecht opdracht gegeven vrijblijvend de mogelijkheden tot uitbreiding van het kerkgebouw te onderzoeken. De notulen van 11 april 1975 vermelden hierover het volgende:

a. de bouwkosten van de uitbreiding van de gaanderij zullen fl. 200.000,-- gaan bedragen;

b. die van de uitbreiding in oostelijke richting fl. 1.032.000,-Door allerlei oorzaken werd de verbouw nog enige tijd uitgesteld.

E.e.a. resulteerde in de opdracht tot verbouwing van de kerk met bijgebouwen en toren met uurwerk aan aannemer Wessels te Rijssen.

De beslissing daartoe is genomen op de vergadering van de kerkenraad op dinsdag 10 mei 1977. De aanneemsom bedroeg fl. 1.100.000,-.

Ondanks dat het sloperswerk voor een gedeelte van de kerk was begonnen, konden de eerste maanden de diensten in eigen kerkgebouw gewoon doorgang vinden. De consistorie was al spoedig afgebroken, zodat daarvoor een soort verrijdbare schaftkeet werd gebruikt. De eerste zondag dat daarvan gebruik gemaakt werd was 26 juni 1977. Die zondag had ds. Baars geruild met ds. A. v.d. Weerd te Zeist.

Weldra was het sloperswerk zo ver gevorderd, dat de diensten niet langer in eigen kerkgebouw gehouden konden worden. Vanaf 5 februari t/m 15 april 1978 verleende onze zustergemeente ons in de “Schuilplaats” gastvrijheid. Op woensdag 17 mei 1978 kon de eerste kerkenraadsvergadering in het vernieuwde en vergrote kerkgebouw gehouden worden.

Zo kon vanaf die tijd de gemeente beschikken over een goed en ruim kerkgebouw. Ook het verenigingsleven kon weer door de ruime zalen beter tot z'n recht komen.

Overkomst van andere kerkgenootschappen. Uit het voorgaande werd al duidelijk dat de gemeente veel te maken had met overkomsten uit andere kerken. In zijn vergadering van 9 mei 1975 besloot de kerkenraad daarom vanaf de kansel en via “Ons Kerkblad” aan de gemeente het onderstaande kenbaar te maken. “Toekomstige echtparen met ieder een verschillende kerkelijke achtergrond, die dientengevolge als “tussenweg” de Chr. Geref. Kerk kiezen, moeten eerst een half jaar trouw ter kerke komen, alvorens overkomst naar onze gemeente kan plaatsvinden, dit om wederzijdse teleurstellingen te voorkomen”.

Mededeling scriba.

Op de laatste bladzijde van het notulenboek, dat handelt over de periode 18 september 1960 - 3 oktober 1975, vermeldt de scriba br. G. Post:

“Dit boek sluit een tijdsbestek af van vijftien jaar! Vijftien jaar lief en leed.

Vijftien jaar zonde en schuld èn van gemeente èn van ambtsdragers.

Maar ook vijftien jaar eenzijdige trouw van Die Grote Koning van Zijn duurgekochte Kerk.

Uit een dergelijke vermelding blijkt overduidelijk, hoe alles van onze kant met zonde bedekt en bevlekt was en hoe wij allen te samen niet zijn geweest, die we hadden moeten zijn. De Heere voert Zijn raad uit en kiest daartoe wegen die ons verstand te boven gaan.

Maar terugziende op een periode van 15 jaren, waarin zeker de strijd en moeite niet uitgebleven zijn, klinkt toch het woord van de overste Leidsman: “Zeg de kinderen Israëls, dat zij voorttrekken!”

Toename Christelijk Gereformeerden.

In het midden van de zeventiger jaren is er grote onrust gekomen in de plaatselijke Gereformeerde Kerk. Meerderen blijken grote moeite te hebben met de koers, die de Gereformeerde Kerk gaat. Ds. Van Mechelen komt met een grote groep buiten de Gereformeerde Kerk te staan. Vanzelfsprekend zijn die ontwikkelingen het gesprek van de dag op Urk.

Wanneer dan ook de kerkenraad voor het eerst in 1976 bij elkaar komt op 9 januari, lezen we in de notulen van die vergadering:

“Broeder Koffeman stelt voor nog een punt bij de agenda te voegen en wel: onze houding t.o.v. de geruchten m.b.t. de Gereformeerde kerk alhier. Geen bezwaar.” Scriba Post notuleert dan: “Wegens het late uur moeten twee agendapunten vervallen”. . Hieronder is echter ook het bovengenoemde, door br. Koffeman aan de agenda toegevoegde punt.

Op donderdag 5 februari wordt dit punt in bespreking gebracht. De notulen van die vergadering melden dat enige vertrouwelijke mededelingen worden gedaan en dat besloten wordt “bij een eventuele individuele toenadering van Gereformeerde zijde, er op gewezen zal worden, dat ten allen tijde de kerkelijke weg bewandeld dient te worden' . In een volgende kerkenraadsvergadering komt deze zaak opnieuw ter sprake. Dan blijkt duidelijk wat de achtergrond is van het besluit om “ten allen tijde de kerkelijke weg te bewandelen”. In ons kerkgebouw zullen n.l. de samenkomsten van “de dolerenden” plaats vinden. Het lag in de bedoeling om ook voorgangers van andere kerken een “zogenaamd stichtelijk woord” te laten spreken. Met “die andere kerken werd ook de Chr. Geref. Kerk bedoeld”, zo melden de notulen. Eén van de predikanten onzer kerken, die zelf nog al het pleit gevoerd heeft voor het bewandelen van de kerkelijke weg, bleek hier al een toezegging gedaan te hebben. “Aan de Heer Korf”, zo lezen we, is meegedeeld “dat wij deze dingen niet tolereren in ons kerkgebouw.” Medio 1976 neemt de spanning toe als duidelijk gaat worden dat velen van de dolerenden wel eens christelijk gereformeerd konden worden. Er zal een officieel gesprek plaats vinden met de dolerenden.

Op een kerkenraadsvergadering voorafgaand aan dit gesprek wordt e.e.a. goed doorgesproken. “Er wordt afgesproken dat we ons niet emotioneel zullen opstellen, en ons ook niet als een rechtbank zullen gedragen”, aldus de notulen. Twee dagen later vindt dit gesprek plaats. Ds. Baars opent deze bijeenkomst door psalm 25:2 te laten zingen, waarna hij voorgaat in gebed. Uit psalm 25 worden de eerste tien verzen gelezen.

Uit de notulen nemen we het volgende over: “Een woord van welkom volgt, ook aan het adres van Ds. Bos, die als gast aanwezig is. Onze voorzitter betoogt dat we vanwege de kerkelijke situatie bij elkaar zijn. De naam Dolerend bevestigd de droefheid.”

Br. Visser Sr., de voorzitter van de dolerenden, geeft dan een uiteenzetting van de situatie, waarin zij verkeren: “Er zijn nog banden met de Geref. kerk, maar dat is meer een theoretische zaak. Praktisch zijn wij er vandaan. Ook zijn we bezig, om een kerkgebouw toebedeeld te krijgen. Het gesprek met ds. Van Mechelen is nog steeds gaande, want wij horen uiteindelijk bij elkaar. Er zijn contacten met verschillende noodgemeenten”.

Br. Visser Sr. schat de Urker dolerende gemeente op plm. 1200 zielen.

Br. Korf, de scriba van de dolerenden, geeft vervolgens een toelichting. “Hij gewaagt van een jarenlange strijd. Er is gebrek aan gehoorzaamheid. Men wil de wetenschap boven Gods Woord stellen. Wij echter, aanvaarden geen Schriftkritiek. Wij willen bukken voor Gods Woord. Wat de prediking betreft, is er geen oproep meer tot een persoonlijke bekering, in verbrokenheid des harten.” Dan komt ook het punt “preekvoorziening” ter sprake. We citeren de notulen: “De dolerenden dachten in hun onschuld dat in deze situatie wel een chr. gereformeerd predikant bij hen kon preken, maar dit blijkt niet te kunnen. Hij verzoekt thans, of het mogelijk is dat de classis Zwolle toestemming geeft om chr. geref. predikanten voor de dolerenden te laten optreden, maar dat hoeft geen regel te worden. Onze voorzitter, ds. Baars vraagt: “Betekent dat, dat U voorlopig lid blijft van de geref. kerk? Het antwoord van br. Visser Sr. is: “Ja”. Onze voorzitter zegt, dat dit kerkrechtelijk onmogelijk is. Ü verliest uw kracht om als dolerenden andere predikanten te laten komen. Ds. Bos merkt op, dat het wel kan: “Als U overtuigd bent, dat wij chr. geref. willen worden, komt de zaak anders te liggen”. De voorzitter betoogt dat hij weet wat hij zegt, omdat hij door twee hoogleraren in het kerkrecht goed geïnformeerd is. Het heeft geen zin, om predikanten van onze kerken voor te laten gaan, als u gereformeerd bent”. Van Christelijk Gereformeerde zijde wordt geïnformeerd naar de bezorgdheid over de oppervlakkige prediking. Hoe is deze bezorgdheid te rijmen met hetgeen br. Korf schreef aan het adres van de drie Urker predikanten? Zij zouden welkom zijn bij de dolerenden. Br. Korf deelt mee dat hij “ dat landelijk bedoeld heeft”. Vanuit de kerkenraad wordt hier echter anders over gedacht. De gereformeerde prediking op Urk is voldoende bekend en beluisterd om vast te stellen “dat de separatie ten enemale ontbreekt”, zo lezen we in de notulen, die dan vervolgen: “De belijdenis zegt duidelijk dat er hypocrieten zijn, en ook Gods Woord vertelt ons, dat het niet allemaal Israël is, wat Israël genaamd wordt. Het is ook niet “ons” en “wij”. Gods genade is particulier”.

Ook wordt van chr. geref. zijde het misverstand uit de weg geruimd dat er belijdenis op een historisch geloof in haar midden zou worden afgelegd. “Wij leren een belijdenis doen op een waar zaligmakend geloof. Maar, omdat wij geen hartekernners zijn, zal er altijd gewaarschuwd moeten worden”, zo wordt meegedeeld.

Eén van de chr. geref. brs. doet, zoals we lezen, “de dolerenden de suggestie aan de hand om eens een poosje preken van onze dominee's te lezen”. Ook werd tijdens deze vergadering geïnformeerd naar het verschil tussen de dolerenden en de Reformerenden. Er blijken tussen beide groepen geen principiële verschillen te zijn. Het enige verschil is: ,,Ds. Van Mechelen wil Geref. Vrijgemaakt worden, en dat willen wij niet.” Aan het slot van de vergadering komt van dolerende zijde het krachtige verzoek: “Help ons! “

Voorzitter ds. Baars antwoordt: “Wij willen u niet dwarszitten, maar het wordt wel moeilijk”. De bereidwilligheid blijkt uit het blijvend ter beschikking stellen van het kerkgebouw voor de samenkomsten der dolerenden. Twaalf dagen na deze gecombineerde vergadering komt de kerkenraad in vergadering bijeen. Uit de notulen nemen we het volgende over: “De agenda voor deze avond behelst maar één punt: Ons antwoord aan de Dolerenden. Verschillende sprekers voeren het woord. Wij willen dit keer volstaan met het besluit dat de kerkenraad heeft gemeend te moeten nemen. De scriba krijgt de opdracht om de Dolerenden het volgende te schrijven: Gezien de vele geruchten, -en- om eventuele misverstanden te voorkomen, verzoekt de kerkenraad een

onderhoud met het moderamen, waarbij de vraag gesteld wordt, het “wensenpakket” op schrift te stellen, omdat de kerkenraad deze zaken te belangrijk acht, om met gesproken woorden verder te gaan.” Wat de achtergrond is van de uitdrukking “wensenpakket”, vermelden de notulen niet.

Door nadere informatie horen we dat hiermee bedoeld werd een schriftelijk verzoek van de dolerenden te ontvangen voor aansluiting bij de chr. geref. kerk. Er was immers tot nu toe alleen maar gesproken over een mogelijke aansluiting zonder een concreet verzoek. Op 19 mei werd aldus besloten. Daarna worden drie kerkenraadsvergaderingen gehouden, waarop, althans vlg. de notulen, met geen woord over de dolerenden wordt gerept. Op vrijdag 30 juli 1976 vergadert de kerkenraad weer. Nadat een aannemer op de kerkenraad is geweest, zo lezen we in de notulen, “gaan we ons voorbereiden op wellicht één van de belangrijkste vergaderingen in ons plaatselijke kerkelijke leven, de vergadering met de Dolerenden”. Het moderamen van de dolerenden is versterkt tot 11 man. De preases van de dolerenden, br. Visser deelt mee dat er “een versnelling in de ontwikkeling is gekomen”.

Het wordt als onverantwoord gezien om zo door te gaan. “We zitten omhoog met de preekvoorziening en na gebed en overdenking is er voor ons maar één weg en dat is om Christelijk Gereformeerd te worden.” Ook ds. Bos zegt met hart en ziel Christelijk gereformeerd te willen worden.

Ds. Baars wijst er op dat zulks schriftelijk dient te geschieden en informeert naar het gevoelen van de gemeente. Hem wordt meegedeeld dat 97 procent van de gemeente achter de kerkenraad staat.

Br. Visser leest een concept voor, waarin men voorstelt zich voorlopig Christelijk Gereformeerd Oost te noemen, terwijl men tevens voorstander is, om voorlopig de eigen zelfstandigheid te bewaren.”Wel moet de verstandhouding zo goed mogelijk zijn, waarbij de gedachten uitgaan naar bv. 1x per maand kanselruil. Het wederzijds overnemen van eikaars leden zou voorlopig voor een jaar geblokkeerd moeten worden. Ook de eensgezindheid naar de meerdere vergaderingen komt ter sprake”, aldus de notulen. Nu het duidelijk is dat men christelijk gereformeerd wil worden, vraagt men tevens aan de kerkenraad toestemming om op zondag 8 augustus ds. J. Westerink in de avonddienst te laten voorgaan.

Na het vertrek van de dolerenden wordt dit verzoek besproken. De kerkenraad besluit dit toe te staan. Wel wordt nog genotuleerd: “Dat het geen preek maar een zgn. stichtelijk woord moet zijn en dat de verantwoordelijkheid voor de Dolerenden is”.

Het gaat ons in het bestek van dit gedenkboekje er niet om uitvoerig over de verdere gang van zaken te schrijven. Het zal een ieder duidelijk zijn hoe wonderlijk de leidingen des Heeren zijn. Immers door bovengenoemde ontwikkelingen is het zo geleid dat 4 september 1976 een tweede christelijke gereformeerde kerk op Urk is geinstitueerd. Vanaf 18 december 1976 is ds. J. Westerink aan deze gemeente verbonden. Binnen twee jaar, om precies te zijn: op 17 juni 1978 kan een tweede predikant in de persoon van ds. J. Brons begroet worden. In 1984 blijkt deze gemeente dusdanig uitgegroeid te zijn (het ledenaantal is gestegen tot ruim 2100) dat tot het beroepen van een derde predikant werd besloten.

Inmiddels is het ledenaantal van onze gemeente gegroeid tot bijna 1000. Anno 1984 zijn er dus ruim 3000 christelijk gereformeerden op Urk. Wie dan terugdenkt aan 1894 hoe 21 personen uit de

gereformeerde kerk gingen omdat ze wensten te blijven wat ze waren: christelijk gereformeerd; wie dan terugdenkt aan 1960 hoe plm. 250 niet meegingen met de scheuring omdat ze wensten te blijven wat ze waren: christelijk gereformeerd, dan mag ondanks al het menselijke en daarom ook al het zondige, gezegd worden: “de Heere is onzer gedachtig geweest!”

Ds. Baars.

Uit het bovenstaande betreffende de verbouw van de kerk en de aansluiting van de dolerenden bij ons kerkverband kan geconcludeerd worden dat er in die bewogen jaren heel wat op ds. Baars is afgekomen.

In verwondering schrijft scriba G. Post eens: “De zachtmoedigheid van onze voorzitter is wel bekend”. Uit de notulen blijkt wel dat er in die jaren wijs beleid en stuurmanskunst nodig is geweest.

Ook is meerder keren het zgn. t.v.-besluit aan de orde geweest. In oktober 1965 was door de kerkenraad bepaald dat kinderen van ouders, die in het bezit zijn van een t.v. toestel, niet gedoopt kunnen worden. Ook de toegang tot de dis des Verbonds is voor bezitters van een t.v. afgesloten. Zij kunnen ook geen ambtsdragers zijn in de gemeente. Nadat dit besluit vele jaren de gemoederen in de kerkenraad en de gemeente heeft bezig gehouden, besloot de kerkenraad in zijn vergadering van 21 augustus 1978 “Om het t.v. besluit, genomen op 1 oktober 1965, op te heffen voor het dopen van kinderen, en het te beperken tot het Heilig Avondmaal en de ambten, daar zulke dingen als t.v. komen onder de tucht van het Woord”. Tijdens de kerkenraadsvergadering van 5 september 1979 maakt ds. Baars bekend dat er een beroep op hem is uitgebracht door de gemeente Dundas uit Canada, waarvoor hij bedankte. In diezelfde vergadering deelt hij mee graag een studie te volgen aan de Theologische Hogeschool te Apeldoorn. De kerkenraad staat hier positief tegenover. Enkele bezoeken en zo nodig enkele catechisaties zullen door de ouderlingen worden overgenomen.

Op de kerkenraadsvergadering van 5 maart 1981 deelt ds. Baars mee een beroep uit Canada te verwachten (Dundas) “en”, zo lezen we in de notulen, “dat hem dat persoonlijk toch wel aanspreekt”.

Eèn van de ouderlingen wijst hem daarom ook op de nood in eigen gemeente en vraagt hem dit goed te overwegen “dat het geen vlucht zou blijken en wenst hem in dezen licht van boven toe”.

Medio april 1981 wordt bekend dat ds. Baars het beroep van de gemeente Dundas heeft aangenomen. Na ruim 7 jaar aan de gemeente verbonden te zijn geweest, zal hij 28 augustus 1981 een afscheidsdienst leiden. Hij is de predikant die tot nu toe het langst aan de gemeente van Urk verbonden is geweest. Dankbaarheid mag er zijn voor hetgeen de Heere in hem aan de gemeente schonk.

Zeer toepasselijk was de tekst bij de afscheidsdienst gekozen uit 1 Sam. 7:12 waarin de naam van de gemeente “Eben Haëzer” centraal stond.

Dat de gemeente wat verweesd achterbleef, klinkt door in de woorden waarmee scriba G. Hoefnagel de kerkenraadsvergadering van 14 september weergeeft: “In zijn welkomstwoord memoreert de voorzitter dat we nu een vakante gemeente zijn, want ook ds. Baars is vandaag vertrokken naar

Canada. Nu zijn we voor het eerst als kerkenraad in vergadering bijeen in een vakante gemeente, het werk gaat echter door, aldus de voorzitter".

1981 - 1984.

Aanvankelijk was het de bedoeling van de kerkenraad om het beroepingswerk nog voor het vertrek van ds. Baars ter hand te nemen. Toen dit echter niet mogelijk bleek, werd op zondag 11 oktober 1981 de gemeente bijeen geroepen om te stemmen over het voorstel om bij enkelvoudige kandidaatsstelling een beroep uit te brengen op ds. A. van de Weerd te Zeist. Na enkele weken van spanning kwam op 31 oktober het bericht dat dit beroep met volle vrijmoedigheid aangenomen mocht worden.

Op 22 januari 1982 vond de bevestiging plaats door ds. A. Baars, die op verzoek van ds. Van de Weerd hiervoor vanuit Canada was overgekomen en zodoende ook de laatste zondag van de vacature de gemeente nog kon voorgaan. De tekst voor de bevestiging was Ezechiel 33:7. 's Avonds werd intrede gedaan vanuit Handelingen 16:14. Hiermede had Urk zijn elfde predikant in de bijna 90 jaar van z'n bestaan. Had in 1953 de vacature 134 dagen geduurd, nu had de gemeente na 126 dagen weer een eigen predikant! Op zondag 12 februari 1982 werd in de middagdienst het 90 jarig bestaan van de gemeente herdacht met een preek over Jes. 63:14.

Broeder H. Bakker rijmde er in Ons Kerkblad het volgende over:

"1894 - EBEN HAEZER - 1984

Wij mochten zondagavond gedenken,

Het negentig jaar bestaan der kerk. God wou ons nageslacht het schenken,

trots scheuring en veel mensenwerk. Soms scheen het: de kerk zal ondergaan, Maar Hij schonk nieuwe deuren open. God heeft kennelijk bij ons gesproken, en velen deed Hij schaamrood staan. God beware ons voor haat en venijn, geen eigen roem past ons hierbij. Maar veeleer van onze hoge bergen komen, gelijk een beest afdaalt in een vallei. Niet alleen een schoon gelaat te tonen, want God bouwt Zijn kerk zo ze in Adam zijn. Hij maakt ze door al de verdeeldheid heen: eenmaal zalig, eeuwig één. "

De pastor loei schreef in Ons Kerkblad n.a.v. het negentig jarig bestaan een meditatie over "Uw werk o Heere! behoud dat in het leven".

Uit deze meditatie nemen we het volgende over: "Uw werk - dan trekken we de lijnen door: na Pinksteren Uw werk - Gods wondere leiding met Zijn Kerk: de Reformatie - Nadere Reformatie - Afscheiding - 1892 - 1894 1984. Het is niet ons werk.

UW WERK. De Heere gaf zegen, de Heere gaf ambtsdragers de Heere gaf bidders, Hij gaf uitkomsten, Hij gaf liefde voor Zijn werk en Kerk.

Daarentegen moeten we met al het gebrekkige, het menselijk, het zondige van onze werken, zeggen: “Heere, ga niet in hei gericht met ons over al onze werken”.

Als het goed is, als de Heere door Zijn Geest er een indruk van geeft, dan zal het worden: “Heere, bij ons is de beschaamdheid der aangezichten”. Als de Heere redenen genome had uit de gemeente, dan had er nooit een herdenkingsdienst van het 90 jarig bestaan gehouden kunnen worden. Dan was het gemeentelijk leven al lang ten onder gegaan. Maar nu mag de naam van de gemeente: “Eben Haèzer” een heerlijke belijdenis zijn: UW WERK.” Anno 1984 beweegt het ledenaantal der gemeente zich in de richting van 1000 zielen. De groei van buitenaf is wat tot staan gekomen. Door de vele geboorten groeit de gemeente echter gestadig van binnenuit. Vanwege de vele jongeren moet er gemiddeld 10 uur catechisatie gegeven worden (waaronder ook op zaterdag i.v.m. hen, die als vissers wekelijks met de vloot uitvaren) Meerdere knapen- en meisjesverenigingen, jongelingsverenigingen, een mannen- vrouwen- en jonge vrouwenvereniging vergaderen hetzij door de week of 's zondags. In samenwerking met de Maranathakerk wordt tijdens het winterseizoen 7 a 8 keer een zgn. winteravondlezing gehouden. Ook vindt jaarlijks in samenwerking met de Maranathakerk een bejaardenreisje plaats. De kerkenraad bestaat thans uit een predikant, zeven ouderlingen en zes diakenen. Zo mag, ondanks alle zorg, zonde en schuld, toch gewaagd worden van Gods goedheid “Christelijke kerk” te heten mag ons een eer zijn, het betekent ook een roeping en een grote verantwoordelijkheid om ook “christelijke kerk” te zijn! Ds. F.P.L.C. van Lingen schrijft in 1893: “Wij mogen ons evenmin als voor onze personen, voor onze kerk schuldig maken aan verloochening van den naam onzen dierbaren Heiland”!

Moge daarom Zijn Naam om onzentwil niet gelasterd, maar geëerd en geprezen worden, Daartoe zij het de bede:

“Ontwaak, noordenwind! en kom. gij zuidenwind! doorwaai mijn hof, dat zijn specerijen uitvloeien.”

Christelijk Gereformeerde Kerken in het land die een collecte hebben gehouden voor de financieel in moeilijkheden gekomen gemeente van Urk in 1961.

Aarlanderveen Nunspeet

Amsterdam W. Nieuwkoop

Alphen a.d. Rijn Nieuw Vennep

Broek op Langedijk Nijmegen

Biezelinge Nieuwpoort

Bussum Nieuwe Pekela

Barendrecht Poederooyen

Culemborg Rotterdam C.

Eindhoven Rotterdam W.

Emmeloord Rijnsburg

Elburg Rijnsaterwoude

Gorinchem Schiedam

's Gravenhage W. Sneek

's Gravenhage Z. Scheveningen

's Gravenzande Steenwijk

Haarlem C. Sliedrecht

Hasselt Thesinge

Harderwijk Vlaardingen

Huizen Woerden

Heerde Westzaan

Katwijk Werkendam

Lisse Zwijndrecht

Middelharnis Zwartsluis